Galen

Über die Kräfte der Nahrungsmittel

III. Buch Kap. 21—41

herausgegeben

von

G. Helmreich
Gymnasialrektor.

PROGRAMM

des

K. humanistischen Gymnasiums

in

Ansbach

für das Schuljahr 1908/09.

Bibliothek des Städt. Gymnasiums * Düsseldorf *

Ansbach
Druck von C. Brügel & Sohn
1909.

9an
7 (1909)

UNIVERSITÄTS- UND LANDESBIBLIOTHEK DÜSSELDORF

Cap. XXI. *Περὶ φῶν.* Τῆς ἀπὸ τῶν πτηνῶν ζῴων τροφῆς ἐστι καὶ ταῦτα διαφέροντα τρισὶ διαφοραῖς ἀλλήλων, 706 μιᾷ μὲν τῇ κατὰ τὴν οἰκείαν οὐσίαν· ἀμείνω γάρ τά τε τῶν ἀλεκτορίδων ἐστὶ καὶ τὰ τῶν φασιανῶν, φαυλότερα δὲ τὰ τῶν χηνῶν τε καὶ στρουθοκαμήλων· ἑτέρᾳ δέ, καθ' ἣν τὰ μὲν ἤδη χρόνου πλείονός ἐστι, τὰ δ' οὐ πρὸ πολλοῦ γεγέννηται, καὶ τρίτῃ, καθ' ἣν τὰ μὲν ἐπὶ πλέον ἥψηται, τὰ δ' ἄχρι τοῦ μετρίως συστῆναι, τὰ δὲ μόνον τεθέρμανται· καθ' ἃς διαφορὰς τὰ μὲν ἑφθὰ καλεῖται, τὰ δὲ τρομητά, τὰ δὲ ῥοφητά. κάλλιστα μὲν οὖν αὐτῶν ἐστιν εἰς τροφὴν τοῦ σώματος τὰ τρομητά, τὰ ῥοφητὰ δ' ἧττον μὲν τρέφει, ῥᾷον δ' ὑποχωρεῖ καὶ τὰς ἐν τῇ φάρυγγι τραχύτητας ἐκλεαίνει. τὰ δ' ἑφθὰ καὶ δύσπεπτα καὶ βραδύπορα, καὶ τροφὴν παχεῖαν ἀναδίδωσι τῷ σώματι. τούτων δ' ἔτι μᾶλλόν ἐστι βραδυπορώτερά τε καὶ παχυχυμότερα τὰ κατὰ θερμὴν σποδιὰν ὀπτηθέντα· τὰ δ' ἐπὶ τῶν ταγήνων παχυνθέντα καὶ καλούμενα διὰ τοῦτο ταγηνιστὰ χειρίστην ἔχει τροφὴν εἰς ἅπαντα· καὶ γὰρ ἐν τῷ πέττεσθαι κνισοῦται καὶ

Sigla: *P* = codex Parisinus supplementi graeci 634. *S* = codex Parisinus supplementi graeci 764. *N* = codex bibliothecae Marcianae class. V 11. *V* = codex eiusdem bibliothecae 279. *B* = cod. Ambrosianus *B* 108 superior. *A* = editio princeps Aldina. *M* = versio latina Guilelmi de Moerbecka. *v* = vulgata scriptura.

---

1) cf. Aët. II 134. Sim. Seth p. 124. Paul. Aegin. I 83 || 2 *τρισαῖς N* || 3 *ἀμείνω — στρουθοκαμήλων* exc. Orib. II 45 (I p. 109) || *τῶν BPSV* Orib. Aët. om. *v* || 4 *τὰ* om. *S* Aët. || *φασιανικῶν BN¹SV* || *τὰ* om. *S* || 5 *ἑτέρᾳ BNSV δευτέρᾳ P* altera *M* || 6 *πλέονος S* || *γεγένηνται S γεγένηται NV* || 7 *τὰ μὲν* om. *BV* || *ἥψηται B ἕψηται* cett. || 10 *κάλλιστα – ἅπαντα* exc. Orib. II 45 (I p. 109) || *αὐτῶν PS* om. *v* ipsorum *M* || 11 *τοῦ σώματος P* Orib. Aët. om. *NSV* ad alimentum corporis *M* || *ῥοφητὰ δὲ BNP* Orib. *δὲ ῥ. SV* Aët. || 13 *ἐκλεαίνει PS λεαίνει v* || 14 *βαρεῖαν S* || 15 *βραδυπορώτερα BNSV* Orib. Aët. *βραδύπορα P* || *παχυχυμότερα PS* Orib. Aët. *κακοχυμότερα v* grossioris chimi *M* || 16 *τὴν θερμὴν S* || *ὀπτηθέντα*] *ἑψηθέντα P* assata *M* || 17 *τοῦτο PS αὐτὸ τοῦτο v* Orib. propter hoc *M*

πρὸς τῷ παχὺν γεννᾶν χυμὸν ἔτι καὶ μοχθηρὸν ἔχει καὶ
707 περιττωματικὸν αὐτόν. ἀμείνω δὲ τῶν ἑφθῶν τε καὶ ὀπτῶν ἐστι τὰ καλούμενα πνικτά. σκευάζεται δὲ τὸν τρόπον τοῦτον· ἀναδεύσαντες αὐτὰ μετ᾽ ἐλαίου καὶ γάρου καὶ οἴνου βραχέος ἐντιθέασι τὸ ἀγγεῖον ὕδωρ ἐχούσῃ κακκάβῃ θερμόν, εἶτα πωμάσαντες ἄνωθεν ὅλην αὐτὴν ὑποκαίουσι μέχρι συστάσεως μετρίας. τὰ γὰρ ἐπὶ πλέον παχυνθέντα παραπλήσια τοῖς ἑψηθεῖσί τε καὶ ὀπτηθεῖσι γίγνεται. τὰ δ᾽ ἐν τῷ συμμέτρῳ τῆς παχύνσεως ἀρθέντα καὶ πεφθῆναι τῶν σκληρῶν ἐστιν ἀμείνω καὶ τροφὴν τῷ σώματι βελτίονα δίδωσι. τῆς αὐτῆς οὖν συμμετρίας κατὰ τὴν σύστασιν χρὴ στοχάζεσθαι κἀπὶ τῶν ἐπιχεομένων ἄνωθεν ταῖς λοπάσιν ᾠῶν, οὐκ ἐπιτρέποντας οὐδὲ ταῦτα παχυνθῆναι τελέως, ἀλλ᾽ ἔτ᾽ ἐγχύλων ὄντων ἀπὸ τοῦ πυρὸς αἴροντας τὸ ἀγγεῖον. οὐ σμικρὰ δ᾽ ἐν αὐτοῖς ἐστιν ὑπεροχὴ καὶ τῶν νέων πρὸς τὰ παλαιά· κάλλιστα μὲν γὰρ τὰ νεώτατα, χείριστα δὲ τὰ παλαιότατα, τὰ δ᾽ἐν τῷ μεταξὺ τούτων ἀνάλογον τῆς ἀποστάσεως, ἧς ἀφέστηκε τῶν ἄκρων, ἀρετῇ τε καὶ κακίᾳ διενήνοχεν ἀλλήλων.

708 Cap. XXII. *Περὶ τοῦ τῶν πτηνῶν ζῴων αἵματος.* Ἀλεκτορίδων καὶ περιστερῶν ἐσθίουσιν ἔνιοι τὸ αἷμα καὶ μάλιστα τῶν σιτευθέντων, οὐ χεῖρον ὂν τοῦ τῶν ὑῶν οὔτ᾽ εἰς ἡδονὴν οὔτ᾽ εἰς τὸ πεφθῆναι, τοῦ μέντοι τῶν λαγωῶν ἀπολειπόμενον πάμπολυ. δύσπεπτον δ᾽ ἐστὶ καὶ περιττωματικὸν ἅπαν αἷμα, καθ᾽ ὃν ἂν αὐτὸ τρόπον σκευάσῃ τις.

Cap. XXIII. *Περὶ τῆς ἀπὸ τῶν ἐνύδρων ζῴων τροφῆς.* Τῶν ἐν ὕδατι διαιτωμένων ζῴων καὶ γένη πάμπολλα καὶ διαφοραὶ τούτων εἰσὶ καὶ εἴδη· λεχθήσονται δὲ

---

1 χυμὸν γεννᾶν *P* ἔτι γ. χυμὸν *S* || 2 ἀμείνω—γίγνεται exc. Orib. l. l. p. 110 || τε om. *P* ὀπτῶν τε καὶ ἑφθῶν *S* || 3 σκευάζονται *S* || 4 ἀναδεύσαντας *P* || 5 ἐπιτιθέασι *S* || 6 πωμάσαντας *B* πωματίσαντες *P* || αὐτὴν ὅλην ἄνωθεν *P* ἄνωθεν ὅλην αὐτὴν *BNSV* || 6 μέχρι Orib. Aët. μέχρις *PS* μέχρις ἂν *BNV* μέχρις ἂν ᾖ *v* || 8 τε om. *S* Aët. || γίγνεται *S* om. *NV* || 11 τῆς αὐτῆς — ἀγγεῖον exc. Orib. l. l. || οὖν] δὲ *S* || 12 στοχάσασθαι *S* || 15 μικρὰ *P* || 17 τῆς ἀποστάσεως *BNSPV* τῇ ἀποστάσει *v* || 18 ἧς *S* ἣν *BNPV* ᾗ *v* || 19 διεξενήνοχεν *S* || 21 περιστερῶν *PS* περιστερίδων *BNV* || 23 τοῦ μέντοι om. *S* || λαγῶν *BN*[1]*V* || 24 δ᾽ om. *NS* || 25 πᾶν *P* ἅμα superscr. παν *N*; cf. Paul. Aeg. I 85 || σκευάσοι *S* || 26 cf. Aët. II 136 || 27 post τροφῆς add. περὶ ἰχθύων *P*

νῦν, ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἔμπροσθεν, αἱ πρὸς τὴν ἰατρικὴν χρείαν ὁμοιότητες ἐν αὐτοῖς· ἰατρικὴν δὲ λέγειν ἢ ὑγιεινὴν οὐ διοίσει πρός γε τὰ παρόντα. περὶ πρώτων οὖν εἰρήσεται, καθάπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων, ὅσα συνεχῶς ἐσθίουσιν οἱ ἄνθρωποι.

Cap. XXIV. *Περὶ κεφάλου.* Τοῦ γένους τῶν λεπιδωτῶν ἰχθύων ἐστὶν ὁ κέφαλος, οὐκ ἐν θαλάττῃ μόνον, ἀλλὰ καὶ λίμναις καὶ ποταμοῖς γεννώμενος. διὸ καὶ μεγάλην ἔχουσιν οἱ κατὰ μέρος κέφαλοι πρὸς ἀλλήλους διαφοράν, ὡς 709 δοκεῖν ἕτερον εἶναι γένος τοῦ πελαγίου κεφάλου πρὸς τὸν ἐν λίμναις ἢ ποταμοῖς ἢ τέλμασιν ἢ ὀχετοῖς τοῖς ἐκκαθαίρουσι τοὺς ἐν ταῖς πόλεσι κοπρῶνας. περιττωματικὴ μὲν γὰρ ἡ σάρξ ἐστι καὶ βλεννώδης ἱκανῶς τῶν ἐν ἰλυώδει καὶ ῥυπαρῷ διαιτωμένων ὕδατι, καλλίστη δὲ τῶν ἐν καθαρᾷ θαλάττῃ, καὶ μᾶλλον, ὅταν ὑπ᾽ ἀνέμων καταιγίζηται. κατὰ γὰρ τὴν σκεπεινὴν καὶ ἀκύμονα χείρων ἡ σὰρξ γίγνεται τῶν ἰχθύων, ὅσῳ καὶ ἀγυμναστοτέρα, ἐν δὲ ταῖς καλουμέναις λιμνοθαλάτταις ἔτι χείρων τῆσδε, καὶ ταύτης ἔτι μᾶλλον ἡ κατὰ τὰς λίμνας· εἰ δὲ καὶ σμικραί τινες αὗται τύχοιεν οὖσαι καὶ μήτε ποταμοὺς μεγάλους δεχόμεναι μήτε πηγὰς ἔχουσαι μήτ᾽ ἀπορροὴν δαψιλῆ, πολὺ δή τι χείρους· εἰ δὲ καὶ μηδ᾽ ὅλως ἀπορρέοι τι τοῦ ὕδατος, ἀλλ᾽ εἴη στάσιμον, ἱκανῶς μοχθηραί. περὶ δὲ τῶν ἐν ἕλεσι καὶ τέλμασι καὶ ὅσα τοιαῦτα χωρία, λέλεκται κατ᾽ ἀρχάς· ἐσχάτως γὰρ οἱ κατὰ τοὺς τοιούτους τόπους διαιτώμενοι μοχθηρὰν ἔχουσι τὴν σάρκα. τῶν δ᾽

---

3 *γε* om. *S* || *πρώτων NPS πάντων V* de primis *M* || *εἴρηται N*[1] || 6 cf. Paul. Aeg. I 90 || 8 *λίμναις PS ἐν λ. v* || *ποταμοῖς PS ἐν π. v* || 12 *περιττωματικὴ — θαλάττῃ* exc. Orib. II 46 (I p. 111) Aët. II 136 || 13 *βλενώδης* codd. || *ἰλυώδεσι P ἰλυώδει BNSV* Orib. Aët. || 14 *ῥυπαροῖς P ῥυπαρῷ BNSV* Orib. Aët. || *ὕδασι P ὕδατι BNSV* Orib. Aët. in faeculenta et lutosa diaetantur aqua *M* || *καλλίστη*] cf. Aët. l. l. || 16 *σκεπεινὴν BP σκηπεινὴν N σκεπηνὴν S σκεπτηνὴν V σιωπηλὴν v* nam penes obtectum et influctuosum deterior *M* || *τοσούτῳ γίνεται S* || 17 *γυμναστοτέρα BNV* || 18 *λιμνοθαλάσσαις v* || *ἡ κατὰ τὰς — στάσιμον* exc. Orib. l. l. || 19 *εἰ δὲ καὶ*] *ἤδη κἂν S* || *μικραί PS;* cf. Aët. l. l. || *τυγχάνουσιν P* existant *M* || *οὖσαι* om. *NP* || 21 *δῆτα* Aët. || *καὶ*] *κἂν S* || *μηδ᾽ ὅλως PS* Aët. *μηδὲν ὅλως v* || 22 *ἀπορρέοι PS ἀπορρέοιτο BNV* || stationaria, satis pravi *M* || 24 *τοὺς S* om. cett. || 25 *τῶν δ᾽ ἐν — ἀγαθοί* exc. Orib. l. l. Aët. l. l.

ἐν τοῖς ποταμοῖς γεννωμένων ἀμείνους οἱ κατὰ τοὺς τοιού-
710 τους, ἐν οἷς ὀξὺ καὶ πολὺ τὸ ῥεῦμα· κατὰ δὲ τοὺς λιμνάζοντας οὐκ ἀγαθοί. καὶ παρὰ τὰς τροφὰς δὲ βελτίους γίγνονται καὶ χείρους. ἔνιοι μὲν γὰρ εὐποροῦσι καὶ πόας καὶ ῥιζῶν χρηστῶν καὶ διὰ τοῦτο κρείττους εἰσίν· ἔνιοι δ' ἰλυώδη τε πόαν ἐσθίουσι καὶ ῥίζας κακοχύμους· καί τινες αὐτῶν, ὅσοι κατὰ ποταμοὺς διαιτῶνται μεγάλην διαρρέοντας πόλιν, ἀποπατήματ' ἀνθρώπων καί τινας ἑτέρας τοιαύτας μοχθηρὰς τροφὰς προσφερόμενοι χείριστοι πάντων, ὡς ἔφην, εἰσίν, ὥστε, κἂν βραχεῖ πλείονι χρόνῳ διαμείνωσι νεκροί, σήπονταί τε παραχρῆμα καὶ μοχθηρότατον ὄζουσιν. ἀηδεῖς δὲ [καὶ] βρωθῆναι πάντες οὗτοι καὶ πεφθῆναι οὐκ ἀγαθοὶ καὶ τὴν μὲν χρηστὴν τροφὴν ὀλίγην ἔχουσι, περίττωμα δ' οὐκ ὀλίγον. οὔκουν θαυμαστόν ἐστιν οὐδ' εἰ κακοχυμίαν ἀθροίζουσιν ἐν τοῖς σώμασι τῶν δσημέραι προσφερομένων αὐτούς. ὄντων δὲ χειρίστων τούτων ἐξ ὑπεναντίου κάλλιστοι πάντων εἰσίν, ὡς ἔφην, οἱ ἐν τῇ καθαρωτάτῃ θαλάττῃ, καὶ μάλισθ' ὅπου μήτε γεώδεις αἰγιαλοὶ μήτε λεῖοι περιλαμβάνουσι τὸ ὕδωρ, ἀλλ' ἤτοι ψαμμώδεις ἢ τραχεῖς·
711 εἰ δὲ καὶ πρὸς τὰ βόρεια τῶν πνευμάτων εἶεν ἐστραμμένοι, πολὺ βελτίους. οὐ σμικρὸν γὰρ εἰς εὐχυμίαν συντελούντων ἅπαντι ζῴῳ τῶν οἰκείων γυμνασίων ἔτι καὶ τὸ καθαρὸν τοῦ καταμιγνυμένου τῷ ὕδατι πνεύματος αὐξάνει τὴν ἀρετὴν τῆς οὐσίας αὐτῶν. πρόδηλον δὲ κἀκ τῶν εἰρημένων ἀμείνω καὶ κατὰ τοῦτ' εἶναι θάλατταν θαλάττης, καθ' ὅσον ἤτοι

---

1 *γενομένων* Aët. || *οἱ PS* Orib. *ὅσοι v* || *τοὺς τοιούτους BNSV* Orib. Aët. *τοὺς* om. *P* || 2 *τὸ* om. *S* || 3 *καὶ παρὰ — προσφερομένων αὐτούς* exc. Aët. l. l. || *δὲ* om. *S* || 6 *τε*] *γε P* || 7 *κατὰ*] *καὶ S* || 8 *ἀποπάτημ' S* || *τινας ἑτέρας S τινας* Aët. om. cett. || *τοιαύτας μοχθ. τροφὰς PS μοχθ. τρ. τοι. v* et quaedam altera talia prava alimenta *M* || 9 *περιφερόμενοι S* || 10 *βραχεῖ NP βραχεῖ ἢ S βραχὺ v* || *πλείονι S* Aët. *v πλέονι P* || *διαμείνωσι PS* Aët. *διαμέν. v* || 11 *τε* om. *P* || 12 *καὶ* delendum || *πάντες PS* Aët. *πάντως v* omnes isti *M* || et ad digerendum non boni *M οὐκ ἀγαθοὶ* om. codd. || 14 *οὔκουν BNPSV οὐκ οὖν v* || 16 *τούτων* om. *S* || 17 *ὡς ἔφην* om. *V* || 18 *θαλάσσῃ P* || *μήτε γεώδεις — πολὺ βελτίους* exc. Aët. l. l. || 19 *ἤτοι*] *ἢ S* || 20 *εἶεν* add. *PS* Aët. om. *v* || *ἐπιτετραμμένοι S* || 21 *μικρὸν P* || *γὰρ* om. *BV* || 22 *ἔτι δὲ καὶ S* || 24 *πρόδηλον κτλ.* cf. Aët. l. l. || *κἀκ P ἐκ v* et ex dictis *M* || 25 *καθ' ὅσον PS καθὼς v* secundum quod *M*

καθαρὰ τελέως ἐστὶν ἢ δέχεται ποταμοὺς πολλοὺς καὶ μεγάλους ὥσπερ ὁ Πόντος. οἱ γὰρ ἐν τῇ τοιαύτῃ καθ' ὅσον πλεονεκτοῦσι τῶν λιμναίων, κατὰ τοσοῦτον ἀπολείπονται τῶν ἐν καθαρᾷ θαλάττῃ διαιτωμένων. εἰσὶ δὲ καὶ λίμναι τινὲς τοιαῦται, καὶ καλοῦσιν ἐνίας αὐτῶν λιμνοθαλάττας, ἔνθα ποταμὸς μέγας ἐργάζεται λίμνην συνάπτουσαν θαλάττῃ. καὶ χωρὶς δὲ τοῦ λιμνάζειν τὸν ποταμόν, ὅπουπερ ἂν τῇ θαλάττῃ μιγνύηται πρῶτον, ἐπίμικτόν τε τὸ ὕδωρ ἐστὶν ἐξ ἁλμυροῦ τε καὶ γλυκέος ἥ τε σὰρξ τῶν ἐν αὐτῷ διαιτωμένων ἰχθύων ἐν τῷ μεταξὺ τῶν τε ποταμίων καὶ τῶν θαλαττίων γίγνεται. κοινὸς δ' οὗτος ὁ λόγος ἔστω σοι καὶ τῶν ἄλλων, ὅσοι κατά τε ποταμοὺς καὶ λίμνας καὶ θάλατταν ἰχθύες γεννῶνται. τὸ γὰρ πολὺ πλῆθος αὐτῶν οὐκ ἐπαμφοτερίζει, τῶν μὲν θαλαττίων φευγόντων τὸ ποτάμιον ὕδωρ, τῶν δὲ 712
ποταμίων ἢ λιμναίων τὸ θαλάττιον. ἀλλ' ὅ γε κέφαλος ἁπάντων μάλιστα τοῖς ὕδασιν ἀμφοτέροις χρῆται, καὶ φύσιν δ' ἔχει πρὸς ἄναντες τὸ ῥεῦμα τοῦ ποταμοῦ χωρεῖν ἐπὶ πλεῖστον ἀφιστάμενος τῆς θαλάττης. οὗτος μὲν οὖν ὁ κέφαλος τὰς πολλὰς καὶ μικρὰς ἀκάνθας οὐκ ἔχει, καθάπερ οὐδ' ἄλλος τις τῶν θαλαττίων· ὁ δ' ἐκ ποταμῶν ἢ λιμνῶν ἐπεμβαίνων θαλάττῃ παραπλησίως τοῖς ὁμογενέσι μεστὸς τῶν τοιούτων ἀκανθῶν ἐστι. σχεδὸν γὰρ ἅπασι τοῖς ἐν λίμναις καὶ ποταμοῖς γεννωμένοις ἰχθύσιν ἡ σὰρξ μεστὴ λεπτῶν ἀκανθῶν εὑρίσκεται τῶν θαλαττίων οὐκ ἐχόντων αὐτάς. καθ' ὃν γὰρ ἂν τόπον ᾖ μεγάλου ποταμοῦ στόμα συνάπτον θαλάττῃ, τινὲς μὲν τῶν ποταμίων ἰχθύων ἐν τῇ θαλάττῃ,

---

1 πολλοὺς κ. μεγ. *PS* μεγ. κ. π. *v* μεγ. τε κ. π. Aët. multos et magnos *M* || 2 καθ' ὅσον] καθὼς *BNV* || 4 ἐν τῇ Aët. || 5 τοιαῦταί τινες *P* || λιμνοθαλάσσας *P* || 8 μίγνυται codd. || 9 τε ante καὶ om. *PS* || ἥ τε] καὶ ἡ *P* ἥ τε — γίγνεται exc. Aët. l. l. || 10 τῶν ante θαλαττίων om. *S* || post θαλαττίων add. ἰχθύων *v* om. *PSM* || 11 οὗτος ὁ λ. *PS* ὁ λ. οὗτ. *v* || 12 ὅσοι γε *S* ὅσοι τε *BNV* || τε *PS* om. *v* || 13 γεννῶνται *PS* γίνονται *v* generantur *M* || 14 μὲν γὰρ *BNV* || 15 ἢ codd. καὶ *v* aut stagnalibus *M* || ὅ γε κέφαλος — χρῆται exc. Aët. l. l. || 16 χρῆται *NPS* χρῶται *A* χρᾶται *BV* || 17 δ' *S* γ' *P* om. *v* || εἰς πρόσαντες *P* πρόσαντες *S* || 18 οὗτος — ἔχει exc. Aët. l. l. || οὖν *PS* om. *v* quidem igitur *M* || 19 μικρὰς καὶ πολλὰς *S* Aët. || 20 ἄλλως *B* τις om. *P* || 22 πᾶσι *P* || 23 λεπτῶν μεστὴ *v* μεστὴ om. *S* || 25 καὶ καθ' *BNPV* || γὰρ om. *BNPV* γὰρ ἂν om. *S* || τρόπον *S* || ᾖ] ὁ *S* || 26 τῶν *BS* om. cett. || verba τῶν ποταμίων ἰχθ. ἐν τῇ θ., τινὲς δὲ om. *P* non vertit *M*

τινὲς δὲ τῶν θαλαττίων ἐν τῷ ποταμῷ θηρεύονται, γνωριζόμενοι τῷ τὰς εἰρημένας ἀκάνθας ἤτοι πολλὰς ἔχειν ἢ οὐδ' ὅλως. ὀλίγοι μὲν οὖν τῶν ποταμίων ἐπεμβαίνουσι τῇ θαλάττῃ, πάντες δ' οἱ θαλάττιοι χαίρουσι τοῖς ποταμοῖς. εὐθὺς δὲ καὶ ἡ γεῦσις ἐσθίοντί σοι γνωρίσει τὸν ἀμείνω
713 κέφαλον· δριμυτέρα γάρ ἐστιν αὐτοῦ καὶ ἡδίων καὶ ἀλιπὴς ἡ σάρξ. οἱ δὲ λιπαροὶ καὶ κατὰ τὴν γεῦσιν ἔκλυτοι χείρους μέν εἰσι καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἐδωδήν, χείρους δὲ καὶ πεφθῆναί καὶ κακοστόμαχοι καὶ κακόχυμοι· διὸ καὶ σὺν ὀριγάνῳ σκευάζουσιν αὐτούς. ἔνιοι δὲ τῶν παρ' ἡμῖν ἀνθρώπων τοὺς ἐν τοῖς ποταμοῖς γεννωμένους ἰχθῦς λευκίσκους καλοῦσιν, ἕτερον εἶδος εἶναι νομίζοντες αὐτοὺς τῶν κεφάλων. ἔστι δὲ τἄλλα μὲν ὅμοιον πάντῃ τὸ ζῷον τῷ ζῴῳ, λευκότερον δὲ βραχεῖ καὶ τὴν κεφαλὴν ἔχον μικροτέραν καὶ τὴν γένυν ὀξυτέραν· ἡ δὲ δύναμις τῆς ἀπ' αὐτοῦ τροφῆς, οἵαν εἶπον ἔμπροσθεν εἶναι τῶν ποταμίων κεφάλων· ὥσθ' ὑπὲρ ὀνόματος, οὐ πράγματος ἡ ἀμφισβήτησις. ὃ δὲ τούτου χρησιμώτερόν ἐστιν ἐπίστασθαι, καὶ δὴ φράσω. τῶν ταριχευομένων ἐστὶ καὶ οὗτος ὁ ἰχθύς, καὶ γίγνεται πολὺ κρείττων ἑαυτοῦ σκευασθεὶς οὕτως ὁ λιμναῖος· ἀποτίθεται γὰρ ἅπαν τὸ βλεννῶδές τε καὶ βρωμῶδες ἐν τῇ γεύσει. καλλίων δὲ τοῦ χρόνῳ πλείονι ταριχευθέντος ὁ νεαλής. ἀλλὰ περί γε τῶν ταριχευομένων ἰχθύων ὀλίγον ὕστερον εἰρήσεται κοινῇ, καθάπερ γε καὶ περὶ τῶν ἑωλιζομένων ἐν χιόνι.

Cap. XXV. *Περὶ λάβρακος.* *Τοῦτον τὸν ἰχθὺν οὐ*

---

1 *δὲ καὶ S* || 3 *οὖν* om. *BNV* || 4 *ἐν τῇ BNV* || *ἐν τοῖς BNSV* || 5 *καὶ ἡ — αὐτούς* exc. Orib. l. l. || 7 *οἱ δὲ λιπαροὶ — κακόχυμοι* exc. Aët. II 137 || 8 *αὐτὴν τὴν ἡδονὴν χείρους δὲ καὶ εἰς ἐδωδὴν καὶ πεφθῆναι S* || 9 *καὶ κακόχυμοι* om. *S καὶ βρομώδεις* add. Aët. || 11 *ἰχθῦς S ἰχθύ V ἰχθύας v* || *λευκίσκους* om. *S*; cf. Athen. VII 306 f. || 12 *εἶδος* post *αὐτοὺς* colloc. *v* || *εἶναι* om. *S* || 14 *βραχὺ P* || *γένυν BPS γένην V γεῦσιν v* gustum *M* || 15 *εἶπον ἔμπρ. P ἔμπρ. εἶπον Sv* dixi prius *M* || 18 *ἐπίστασαι S* || 19 *ἐστὶ καὶ S καὶ* om. cett. est et hic *M* || *κρείττων*] cf. Aët. l. l. || 20 *ἀποτίθεται S ἀποτίθενται* cett. deponit *M* || *πᾶν P* || 21 *βλενῶδες BNSV* || *βρομῶδες P* || 22 *τοῦ* om. *NV* || *χρόνῳ πλείονι PS πλ. τῷ χρ. v* || 24 *αἰολιζομένων N γρ. ἑωλιζομένων* in marg. || *χιόνι S χειμῶνι* cett. in nive *M*. Lectionem *χιόνι* esse veressimam apparet ex Geopon. lib. XIX, 9, ubi Didymus *περὶ ταριχείας πάντων κρεῶν* haec disserit: *ἡδίω δὲ αὐτὰ ποιεῖ χιὼν περιτεθεῖσα.* || 25 *λαύρακος BNVS*

τεθέαμαι γεννώμενον ἐν γλυκέσιν ὕδασιν, ἐκ μέντοι τῆς θαλάττης ἐπαναβαίνοντα ποταμοῖς ἢ λίμναις ἑώρακα. διὸ καὶ μοχθηρὸς ὀλιγάκις εὑρίσκεται, καθάπερ ὁ κέφαλος πολλάκις. οὐ φεύγει δ᾽ οὐδὲ τὰς λιμνοθαλάττας καὶ τὰ στόματα τῶν ποταμῶν, καίτοι πελάγιος ὤν· τουτὶ γὰρ τοὔνομα τίθενται τοῖς εἰς τὸ βάθος ἀποχωροῦσιν. ἥ γε μὴν τροφὴ κἀκ τοῦδε κἀκ τῶν ἄλλων ἰχθύων αἵματός ἐστι γεννητικὴ λεπτοτέρου τῇ συστάσει τῆς ἐκ τῶν πεζῶν ζῴων, ὡς μήτε τρέφειν δαψιλῶς καὶ διαφορεῖσθαι θᾶττον. ἐπεὶ δὲ τὸ λεπτότερον ὄνομα ποτὲ μὲν ἐπὶ δύο πράγμασι παραβαλλομένοις λέγομεν, ἐνίοτε δ᾽ ἁπλῶς ἄνευ παραβολῆς, ἰστέον, ὅτι πρὸς τὸ μέσον αἷμα τῶν ἄκρων ἡ παραβολὴ γίγνεται τοῖς ἁπλῶς λεγομένοις. ἄκρα δὲ τῇ κακίᾳ κατὰ τὴν σύστασίν ἐστι τό τε παχὺ καθάπερ ὑγρὰ πίττα τό τ᾽ ὀρῶδες οὕτως, ὡς ἐκχυθὲν τῆς φλεβὸς ἐν τῷ πήγνυσθαι πλεῖστον ἔχειν ὑγρὸν ἐποχούμενον ὑδατῶδες. ἄριστον δὲ τὸ τούτων ἀκριβῶς μεταξὺ γεννώμενον ἐξ ἄρτου τε τοῦ κάλλιστα κατεσκευα- 715
σμένου, περὶ οὗ κατὰ τὸ πρῶτον εἴρηται γράμμα, καὶ τῶν πτηνῶν ὧν εἴρηται ζῴων, ἐκ πέρδικός τε καὶ τῶν παραπλησίων. ἐγγὺς δὲ τούτων εἰσὶ καὶ τῶν θαλαττίων οἱ πελάγιοι τῶν ἰχθύων.

Cap. XXVI. *Περὶ τρίγλης.* Ἔστι μὲν καὶ ἥδε τῶν πελαγίων ἰχθύων, τετίμηται δ᾽ ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, ὡς τῶν ἄλλων ὑπερέχουσα τῇ κατὰ τὴν ἐδωδὴν ἡδονῇ. σκληροτέραν

---

1 *ἐν* om. *S* || *τῆς* om. *S* || 2 *θαλάττης NPS θαλάσσης v* || 3 *καὶ ὁ S* || *μοχθηρὸς BNPSV μικρὸς v* parvus *M* || 4 *οὐ φεύγει*] *ἐκφεύγει P* non fugit autem neque *M* || *λιμνοθαλάσσας v* || 5 *καίτοι γε BN* || *πελάγιος — λεπτοτέρου* exc. Aët. II 138 Sim. Seth p. 63 *πελάγειος P*; cf. Orib. II 47 (I p. 112) || *ὤν* om. *P* || *γάρ τοι P* || 6 *τίθεται S* || *ἥ γε — θᾶττον* exc. Orib. l. l. || 7 *κἀκ P* Orib. *ἐκ v καὶ S* om. *NV* || *τοῦδε PS* Orib. *τοῦγε V τοῦτε BN τούτου V* || *κἀκ*] *καὶ S* Orib. || 8 *τῆς S* Orib. *τοῦ Pv τῶν BV* || 10 *παραλαμβανομένοις S* || 11 *ἁπλῶς PS* om. *v* simpliciter sine comparatione *M* || 12 *ἡ PS* om. *v* || *παραγίνεται* pro *παραβολὴ γίγνεται BNV* || *τῶν ἁπλῶς λεγομένων S* || 13 *τὴν* om. *S* || 14 *ὑγρὰ BNPV ἐν ὑ. S ἡ ὑ. v* || 16 *τὸ τούτων*] *τοσούτων V τούτου τὸ P* || *ἀκριβὲς S* || 17 *γεννώμενον PS γενόμενον v* || *κάλλιστα PS καλλίστου v* || 19 ante *παραπλησίων* add. *ἄλλων v* om. *BNPS* et consimilibus *M* || 22 *καὶ ἥδε — ἰχθύων* exc. Orib. I 48 (I p. 112). Aët. II 139. Sim. Seth p. 106 || *μὲν δὴ κ. S* || *ἥδε BNPS* Orib. *ἥ γε v* || 24 *τὴν ἡδονὴν ἐδωδῇ ABNV* || *σκληροτέραν* codd. *σκληροτέρα v*

δὲ σχεδὸν ἁπάντων αὐτῶν ἔχει τὴν σάρκα καὶ ψαθυρὰν ἱκανῶς, ὅπερ σημαίνει ταὐτὸν τῷ μήτε γλίσχρον εἶναί τι μήτε λιπαρὸν ἐν αὐτῇ. τρέφει τοιγαροῦν, ὅταν πεφθῇ καλῶς, τῶν ἄλλων μᾶλλον ἰχθύων. ἐρρέθη δὲ καὶ πρόσθεν, ὡς τὸ σκληρότερον ἔδεσμα, παχυμερέστερόν τε καί, ὡς ἂν εἴποι τις, γεωδέστερον ὑπάρχον, ἀξιολογώτερον τρέφει τῶν ὑγροτέρων τε καὶ μαλακωτέρων, ὅταν γε πρὸς τούτῳ δηλονότι καὶ τὴν οὐσίαν οἰκείαν ἔχῃ τῷ τρεφομένῳ σώματι· κρίνεται δ' αὕτη διὰ τῆς ἡδονῆς. ὅσαι γὰρ ἀλλότριαι τροφαὶ ταῖς ὅλαις φύσεσίν εἰσι τῶν τρεφομένων ζῴων, ταύτας ἢ οὐδ' ὅλως ἢ ἀηδῶς ἐσθίει· τῶν γε μὴν οἰκείων ὥσπερ ἧττον
716 τρέφει τὸ ὑγρότερον, οὕτω πέττεται καὶ ἀναδίδοται ῥᾷον. ἡ τοίνυν τῆς τρίγλης σὰρξ ἡδεῖα μέν, ὡς ἂν οἰκεία τροφὴ τῇ φύσει τῶν ἀνθρώπων, σκληροτέρα δ' οὖσα τῶν ἄλλων ἰχθύων, ὅμως ἑκάστης ἡμέρας ἐσθίεσθαι δύναται, διότι ψαθυρὰ καὶ ἀλιπής ἐστι καί τι καὶ δριμύτητος ἔχουσα. τὰ γὰρ λιπαρὰ καὶ γλίσχρα καὶ κατὰ τὴν πρώτην μὲν εὐθέως ἐδωδὴν ἐμπίπλησί τε ταχέως ἀνατρέπει τε τὴν ὄρεξιν, ἔτι δὲ μᾶλλον οὐχ ὑπομένομεν αὐτῶν τὴν ἐδωδὴν ἐφεξῆς ἡμέραις πλείοσι. τό γε μὴν ἧπαρ τῆς τρίγλης οἱ λίχνοι τεθαυμάκασιν ἡδονῆς ἕνεκεν, ἔνιοι δ' οὐδὲ καθ' ἑαυτὸ δικαιοῦσιν ἐσθίειν αὐτό, παρασκευάσαντες δ' ἐν ἀγγείῳ τὸ καλούμενον γαρέλαιον ἔχον οἴνου βραχύ τι καταθρύπτουσιν ἐν τούτῳ τὸ σπλάγχνον, ὡς γενέσθαι τὸ σύμπαν ἐξ αὐτοῦ τε καὶ τῶν προπαρεσκευασμένων ὑγρῶν ἕνα χυλὸν ὁμοιομερῆ πρός γε τὴν αἴσθησιν, ἐν ᾧ τὰς τῆς τρίγλης σάρκας ἀποβάπτοντες

---

2 ὥσπερ *S* || τῷ] τὸ codd. || τι om. *S* || 4 post ἄλλων add. ἁπάντων *v* om. *PS* Orib. || μᾶλλον ἰχθύων *S* Orib. μᾶλλον ante τῶν colloc. *P* post ἰχθύων *v* || ἐρρήθη *S* || 5 verba ὡς ἂν εἴποι usque ad ὑγροτέρων τε καὶ om. *BV* || 6 εἴπῃ *P* || γεωδέστερον *PS* μᾶλλον γεῶδες *v* || τῶν *PS* om. *v* || 7 δὲ pro γε *B* || τοῦτο *NS* || 9 αὕτη *P* αὐτὴ *Sv* || 10 ἄλλαις *S* || τῷ τρεφομένῳ ζώῳ *S* || 11 ἐσθίει *S* ἐσθίειν *ABN*¹*PV* ἐσθίουσι *N*²*v* || ἧττον τρέφει post ὥσπερ colloc. *PS* post ὑγρότερον colloc. *v* || 12 τρέφει om. *BNV* || ὑγρότερον] πρότερον *S* || πέττει *S* || 13 post μέν add. ἐστιν *Sv* om. *P* || 15 ὁμοίως *S* similiter *M* || δύνασθαι *BNV* || 16 καὶ ante δριμύτητος add. *BNS* om. cett. aliquid etiam *M* || ἔχουσα *PS* ἔχει *v* habens *M* || 17 καὶ κατὰ *BPSV* κατὰ *v* || 18 τε ante ταχέως om. *S* || 19 δὲ] τε *P* || 20 τό γε — τεθαυμάκασιν exc. Aët. l. l. || 21 ἕνεκα *S* || 23 ἔλαιον *S* γὰρ ἔλαιον *V* || τούτῳ *PS* αὐτῷ *v* in hoc *M* || 24 ὥστε *S* || ἑαυτοῦ *S* || 25 χυλὸν *PS* χυμὸν *v*

ἐσθίουσιν. ἐμοὶ δ' οὐδ' ἡδονὴν ἔδοξεν ἔχειν ἀξίαν τῆς τοιαύτης τιμῆς οὐδ' ὠφέλειαν τῷ σώματι, καθάπερ οὐδ' ἡ κεφαλή, καίτοι καὶ ταύτην ἐπαινοῦσιν οἱ λίχνοι καί φασι τὰ δεύτερα φέρεσθαι μετὰ τὸ ἧπαρ. οὐ μὴν οὐδὲ διὰ τί τὰς 717 μεγίστας τρίγλας ὠνοῦνται πάμπολλοι, δύναμαι γνῶναι, μήθ' ἡδεῖαν ὁμοίως ταῖς μικροτέραις ἐχούσας τὴν σάρκα μήτ' εὔπεπτον, ὡς ἂν ἱκανῶς σκληρὰν ὑπάρχουσαν. ὥστε διὰ τοῦτό τινα τῶν ἀργυρίου παμπόλλου τὰς μεγάλας τρίγλας ὠνουμένων ἠρόμην, ἥτις ποτ' ἐστὶν ἡ αἰτία τῆς ἀμφ' αὐτὰς σπουδῆς. ὁ δ' ἀπεκρίνατό μοι μάλιστα μὲν διὰ τὸ ἧπαρ ὠνεῖσθαι τὰς τηλικαύτας, ἤδη δὲ καὶ διὰ τὴν κεφαλήν. ἀλλὰ γὰρ ἀρκεῖ μέχρι τοσούτου περὶ τῶν λίχνων εἰρῆσθαι τῇ πρὸς τὸ χρήσιμον οἰκειότητι τοῦ λόγου. γίγνονται δ' ἄρισται τρίγλαι κατὰ τὴν καθαρὰν θάλατταν, ὥσπερ καὶ οἱ ἄλλοι πάντες ἰχθύες, οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ διὰ τὰς τροφάς. αἱ γοῦν τὰς καρκινάδας ἐσθίουσαι καὶ δυσώδεις εἰσὶ καὶ ἀηδεῖς καὶ δύσπεπτοι καὶ κακόχυμοι. διάγνωσις δ' αὐτῶν πρὶν μὲν ἐσθίειν ἀναπτύξαντι τὴν κοιλίαν, ἐσθίοντι δὲ κατὰ τὴν πρώτην εὐθέως ὀδμήν τε καὶ γεῦσιν.

Cap. XXVII. *Περὶ τῶν πετραίων ἰχθύων.* Πετραίους 718 ὀνομάζουσιν ἰχθύας ἀπὸ τῶν χωρίων, ἐν οἷς εὑρίσκονται διατρίβοντες· οὐ γὰρ ἐν τοῖς λείοις ἢ γεώδεσιν ἢ ψαμμώδεσιν αἰγιαλοῖς, ἀλλ' ἔνθα πέτραι τινές εἰσι καὶ ἀκταί, φωλεύουσί τε καὶ τίκτουσιν. ἄριστος δ' ἐν αὐτοῖς ἡδονῆς ἕνεκεν ὁ σκάρος εἶναι πεπίστευται, μετ' αὐτὸν δὲ κόττυφοί

---

1 δ'] *δὲ μὲν BNV* || 2 *οὐδ' ὠ. P οὔτ' ὠ. Sv* || 4 *διὰ τί*] *διότι S* || 6 *ἐχούσαις ABPV* || 7 *ὑπάρχουσαν BNPS* om. *v* duram existentem *M* || 9 *ὠνουμένων* codd. *ὠνημένων v* || *ἥτις PS τίς v* || *ἡ* om. *S* || 10 *ἀμφ' αὐτὰς* scripsi: *ἀμφ' αὐτὰ PS ἀφ' ἑαυτῶν v ὑφ' αὐτῶν N ἀφ' αὐτῶν BV* circa hoc (leg. hos, sc. mullos) *M* || 12 *λίχνων PS τριγλῶν BNV* de triliis *M* || 13 *γίγνονται — γεῦσιν* exc. Orib. l. l. Sim. Seth. || 14 *θάλατταν PS θάλασσαν v* || 16 *αἱ γοῦν — καὶ γεῦσιν* exc. Aët. l. l. || *καρκινάδας*] cf. Orib. I p. 214 || 17 *διάγνωσις* om. *S* || *δι' αὐτῶν S* || 19 *ὀδμήν* codd. Orib. Sim. Seth. *ὀσμήν v* || 20 *πετραίους — τῇ συτάσει* exc. Aët. II 140 || ante *Πετραίους* add. *σκάρος, κόττυφος, κίχλαι, ἰουλίδες, φυκίδες (φολίδες B), πέρκαι BNV* om. *PS* non vertit *M* || 22 *ἢ γ. ἢ ψ. P ἢ ψ. ἢ γ. v λείοις καὶ γεώδεσιν ἢ ἑλώδεσιν ἢ ψ. S* terrestribus aut arenosis litoribus *M* || 23 *ἀλλ' ὧν ἔνθα S* || 24 *φολέβουσι BNV* || *τίκτουσιν P τεκνοῦσιν Sv* || *ἄριστος — συστάσει* exc. Orib. I 49 (I p. 113).

τε καὶ κίχλαι καὶ μετὰ τούτους ἰουλίδες τε καὶ φυκίδες καὶ πέρκαι. τροφὴ δ' ἐξ αὐτῶν οὐ μόνον εὔπεπτος, ἀλλὰ καὶ ὑγιεινοτάτη τοῖς τῶν ἀνθρώπων σώμασίν ἐστιν αἷμα γεννώντων μέσον τῇ συστάσει. καλῶ δὲ μέσον, ὃ μήτε πάνυ λεπτόν ἐστι καὶ ὑδατῶδες, ἀλλὰ μηδ' ἱκανῶς παχύ. πλάτος δ' ἀξιόλογον ἔχοντος τοῦ μέσου περὶ τῶν ἐν αὐτῷ διαφορῶν ἐπὶ προήκοντι τῷ γράμματι ῥηθήσεται.

Cap. XXVIII. *Περὶ κωβιοῦ.* Αἰγιάλειος ὁ ἰχθὺς οὗτός ἐστι, τῶν σμικρῶν ἀεὶ διαμενόντων εἷς τις ὢν καὶ αὐτός. ἄριστος δ' εἰς ἡδονήν τε ἅμα καὶ πέψιν ἀνάδοσίν τε καὶ εὐχυμίαν ἐστὶν ὁ κατὰ τοὺς ψαμμώδεις αἰγιαλοὺς ἢ
719 τὰς πετρώδεις ἀκτάς· ὁ δ' ἐν τοῖς στόμασι τῶν ποταμῶν ἢ λίμναις ἢ λιμνοθαλάτταις οὔθ' ἡδὺς ὁμοίως οὔτ' εὔχυμος οὔτ' εὔπεπτος. εἰ δὲ καὶ ἰλυῶδες ὑπάρχει τὸ ὕδωρ ἢ πόλιν ἐκκαθαίρων ὁ ποταμός, οὕτω μὲν ἂν εἴη χείριστος ὁ κατ' αὐτὸν κωβιὸς ὥσπερ καὶ οἱ ἄλλοι πάντες ἰχθύες οἱ ἐν τοῖς τοιούτοις ὕδασι διατρίβοντες. εἰκότως οὖν ἐν μὲν τοῖς πετραίοις ἰχθύσιν οὐδεμία σαφὴς ἐστι διαφορὰ τῶν ὁμοειδῶν πρὸς ἀλλήλους, ὡς ἂν ἐν καθαρωτάτῃ θαλάττῃ διαιτωμένοις ἀεὶ φεύγουσί τε τὸ γλυκὺ πᾶν ὕδωρ τό τε συμμιγὲς ἐκ τοῦ τοιούτου τε καὶ θαλαττίου· δευτέροις δὲ μετὰ τούσδε τοῖς πελαγίοις ὑπάρχει ταὐτόν. οὐδὲ γὰρ οὐδ' οὗτοι διαφορὰν ἐν ἀλλήλοις ἔχουσι μεγάλην, ὁποίαν οἱ διατρίβοντες ἐν ἀμφοτέροις τοῖς ὕδασι. τούτων γὰρ οἱ μὲν ἐν τῇ καθαρωτάτῃ θαλάττῃ κάλλιστοι τῶν ὁμοειδῶν εἰσιν, οἱ δ' ἐν τοῖς ἐκκαθαί-

---

1 *τε καὶ* om. *S* || *τούτους S* Orib. Aët. *v αὐτοὺς P* post ipsos *M* || 3 *ἔστιν τι B* || *γεννῶσα* Aët. generantibus *M* || 5 *μηδ' PS μήθ' v* || 7 *γράμματι PS λόγῳ v* cf. XV, 767 || *ῥηθήσεται P λεχθήσεται BNSVv* || 8 *Αἰγιάλειος — διατρίβοντες* exc. Orib. I 50 (I p. 114) Aët. II 141 *αἰγιάλιος BNPSV* || *ὁ S δὲ NV* om. *P* Aët. || 9 *οὗτός ἐστιν PS ἐστιν οὗτος v* litoralis piscis iste est || *μικρῶν P* || *διαμεν. ἀεὶ S* || *καὶ αὐτὸς PS κ. οὗτος v* et ipse *M* || 10 *τε ἅμα καὶ π. PS κ. π. ἅμα v* ad delectationem simul et digestionem *M* || 13 *λιμνοθαλάσσαις v* || 15 *ὁ* om. *S* Orib. || 16 *αὐτὸν BNS* Orib. *αὐτὴν P αὐτῶν v* secundum ipsum *M* || *καὶ PS* om. *v* et alii *M* || *τοῖς* om. *S* || 17 *τοιούτοις PS* Orib. om. *v* in talibus aquis *M* || 19 *διαιτωμένους BS* || 20 *φ. δὲ τό τε S* || *γλυκὺ P γλυκύτατον Sv* || *πᾶν P* om. *Sv* dulcem omnem aquam *M* || *τε* ante *συμμιγὲς* om. *S* || *τοῦ* om. *P* || 22 *οὐδ'* om. *S* || 23 *ἐν ἀλλήλοις PS ἐν* om. *v* || 24 *καθαρώτητι BNV* || 25 *θαλάσσῃ P* om. *BNV* || *ἐστιν B*

ρουσι τὰς πόλεις ποταμοῖς ἁπάντων χείριστοι, μέσοι δ' αὐτῶν οἱ μεταξύ. λέλεκται δὲ ταῦτα καὶ διὰ τῶν ἔμπροσθεν, ἡνίκα περὶ κεφάλου τὸν λόγον ἐποιούμην. ἥ γε μὴν σὰρξ τῶν κωβιῶν ὥσπερ σκληροτέρα τῆς τῶν πετραίων ἐστίν, οὕτω μαλακωτέρα τῆς τῶν τριγλῶν. ἀνάλογον οὖν αὐτῇ 720 καὶ τὸ τῶν ἐσθιόντων σῶμα τρέφεται.

Cap. XXIX. *Περὶ τῶν μαλακοσάρκων ἰχθύων.*

Φυλότιμος ἐν τῷ τρίτῳ Περὶ τροφῆς περὶ τῶν μαλακοσάρκων ἰχθύων οὕτως ἔγραψεν αὐτοῖς ὀνόμασι· „κωβιοί τε καὶ φυκίδες καὶ ἰουλίδες καὶ πέρκαι καὶ σμύραιναι καὶ κίχλαι καὶ κόττυφοι καὶ σαῦροι καὶ πάλιν ὄνοι καὶ πρὸς τούτοις ἀμίαι καὶ ψῆτται καὶ ἥπατοι καὶ κίθαροι καὶ σκιαινίδες καὶ πᾶν τὸ τῶν ἁπαλοσάρκων γένος εὐκατεργαστότερόν ἐστι τῶν ἄλλων ἰχθύων.“ ἄξιον οὖν θαυμάσαι, πῶς τοὺς σκάρους παρέλιπε πρωτεύοντας ἐν τῷ γένει τῶν πετραίων ἰχθύων, οἷς πᾶσιν ὑπάρχει τὸ ψαθυρωτάτην τε καὶ μαλακωτάτην ἔχειν τὴν σάρκα τῶν ἄλλων ἰχθύων. ἔνιοι μὲν γὰρ αὐτῶν ἁπαλόσαρκοι μέν εἰσιν, ἀλλ' οὐκ ἔχουσι τὸ ψαθυρὸν ἐμφερομένου τινὸς αὐτοῖς γλίσχρου τε καὶ λιπαροῦ χυμοῦ, τινὲς δ' ἐκπεφευγότες τὸ γλίσχρον καὶ λιπαρὸν ὅμοιοί τε κατὰ τοῦτο τοῖς πετραίοις ὄντες ἐν τῇ σκληρότητι τῆς σαρκὸς αὐτῶν διαλλάττουσι. τοιοῦτοι μὲν οὖν οἱ πελάγιοι σχεδὸν ἅπαντές εἰσι, πλὴν εἴ τινες αὐτῶν ὑπὸ μοχθηρᾶς 721 τροφῆς διαφθείρουσι τὴν σάρκα, καθάπερ αἱ τὰς καρκινάδας ἐσθίουσαι τρίγλαι. ζωΰφια δ' ἐστὶ ταῦτα πάνυ σμικροῖς

---

1 *πάντων* *S* || 3 *ἥ γε — τρέφεται* exc. Orib. l. l. || 7 cf. Aët. II 142. || post *ἰχθύων* add. *πῶς ὁ λευκὸς ζωμὸς παρασκευάζεται* *v* om. codd. || 8 *Φιλότιμος* codd., correxi || *ἐν*] *μὲν ἐν* *P* || 9 *κώβιοι* *BV* *κωβιαὶ* *P* || *τε* *S* *δὲ* cett. || 10 *φῦκες* *B* || *μύραιναι* *P* *μῦρναι* *B* || 11 *κόττυφοι* *P* *κόσσ.* *Sv* || *σαυροὶ* *BNP* || *ὀνίσκοι* *BV* || 12 *ἀμίαι* *BP* *ἀμύαι* *v* *αἱ ἀμίαι* *S* amiae *M* || *ψίτται* *P* *ψίσσαι* *BV* *τε καὶ ψηταὶ* *S* || *σκιαινίδες* *S* *σκηνίδες* *P* *σκινίδες* *NV* *σκιηνίδες* *B* || 14 *οὖν* *PS* *οὖν* addito supra lineam *ἐστιν* vocabulo *B* *οὖν ἐστι* *v* dignum igitur admirari *M* || 15 *ἐν*] *εἶναι ἐν* *S* || 16 *τὸ* *P* om. cett. || 17 *τὴν σάρκα* post *ἰχθύων* colloc. *S* || *μὲν* ante *γὰρ* om. *S* || 18 *μέν* ante *εἰσιν* om. *S* || 19 *καὶ γλίσχρου καὶ ῥυπαροῦ* *S* || 20 *τινὲς δ' ἐκφεύγοντες (ἐκπεφευγότες S) τὸ γλίσχρον καὶ λιπαρὸν* add. *PS* om. *v* quidam autem effugientes quod viscosum et pingue similesque *M* || 21 *ὅμοιοι* *P* *ὅμοιοι τε* *Sv* || 22 *αὐτῶν τῆς σαρκὸς* *S* || *οὖν* om. *PS* quidem igitur *M* || 25 *ζωΰφια — χρόαν* exc. Sim. Seth p. 107 || *μικροῖς* *P*

καρκίνοις ἐοικότα, ξανθὰ τὴν χρόαν. οἱ πετραῖοι δ' ἰχθύες οὔτε ποικίλαις χρῶνται τροφαῖς οὔτε χωρίοις διαφέρουσιν οὔθ' ὕδασι γλυκέσι καὶ διὰ τοῦτ' ἄμεμπτοι πάντες εἰσὶ διὰ παντός. οὓς δ' ὄνους μὲν ἐκάλεσεν ὁ Φυλότιμος, ὀνίσκους δ' ὀνομάζουσιν οἱ ἄλλοι, τροφῇ μὲν ἀγαθῇ χρώμενοι καὶ θαλάττῃ καθαρᾷ τοῖς πετραίοις ἐνάμιλλον ἔχουσι τὴν σάρκα, μοχθηρᾷ δὲ τροφῇ χρησάμενοι καὶ κατά τι τῶν ἐπιμίκτων ὑδάτων καὶ μάλισθ' ὅσα μοχθηρὰ διατρίψαντες οὐκ ἀποβάλλουσι μὲν τὴν μαλακότητα τῆς σαρκός, ἐπικτῶνται δὲ λιπαρότητά τινα καὶ γλισχρότητα, καθ' ἣν οὔθ' ἡδεῖς ὁμοίως ἔτι διαμένουσι περιττωματικωτέραν τε τὴν ἐξ ἑαυτῶν ἀναδιδόασι τροφήν. ἐπὶ πάντων δ', ὡς ἔφην, ἰχθύων κοινὸν τοῦτο μεμνῆσθαι προσήκει, ὡς χείριστοι γίγνονται κατὰ τὰς ἐκβολὰς τῶν ποταμῶν, ὅσοι κοπρῶνας ἐκκαθαίρουσιν ἢ βαλανεῖα καὶ μαγειρεῖα καὶ τὸν τῆς ἐσθῆτός τε καὶ τὸν τῶν
722 ὀθονίων ῥύπον, ὅσα τ' ἄλλα τῆς πόλεώς ἐστιν, ἣν διαρρέουσι, καθάρσεως δεόμενα, καὶ μάλισθ' ὅταν ᾖ πολυάνθρωπος ἡ πόλις μοχθηροτάτη δ' εὑρίσκεται καὶ τῆς σμυραίνης ἡ σὰρξ ἐν ὕδατι τοιούτῳ διατριβούσης· καίτοι γ' οὔτε ποταμοῖς ἐπαναβαίνουσαν ἔστιν εὑρεῖν αὐτὴν οὔτ' ἐν λίμναις γεννωμένην. ἀλλ' ὅμως καὶ αὐτὴ χειρίστη γίγνεται κατὰ τὰς ἐκβολὰς τῶν τοιούτων ποταμῶν, ὁποῖός ἐστιν ὁ διὰ Ῥώμης ῥέων, καὶ διὰ τοῦτ' εὐωνοτάτη πιπράσκεται κατὰ τὴν πόλιν τήνδε σχεδὸν ἁπάντων μόνη τῶν ἐκ θαλάττης,

---

2 *χρῶνται τροφαῖς PS τροφαῖς χρῶνται v* variis utuntur alimentis *M* || *οὔτ' ἐν χ. S* || 3 *τοῦτ' PS ταῦτ' v* || 4 *οὓς—ῥύπον* exc. Orib II 51 (I p. 115) || *Φιλ.* codd. || 5 *δ'* om. *S* || *οἱ P* om. *Sv* || *μὲν* om. *P* || 6 *γ' ἐνάμιλλον BV* || 7 *τι* om. *S* || 8 *καὶ* om. *B* || 10 *τινα PS* om. *v* pinguedinem quandam *M* || 11 *ἔτι* om. *P* || *περιττωματικωτέραν S* Orib.: *περιττωματικὴν Pv* magis superfluicum autem *M* || *τε P* Orib.: *δὲ Sv* || *ἑαυτῶν P αὐτῶν v αὑτῶν BS* || *διδόασι S* || 12 *ὡς ἔφην ἰχθύων PS* Orib. *ἰχθ. ὡς ἔφην v* || 13 *χείριστοι — ἡ πόλις* exc. Aët. II 136 || *γίνονται PS γεννῶνται v* || 14 *ἐμβολὰς NV* Orib. *ἐκροὰς P ἐκβολὰς S* Aët. || *ἐκκαθαί—ρουσιν PS* Orib. *καθ. v* || 15 *βαλανεῖα καὶ μαγειρεῖα P* Orib.: *μαγειρεῖα καὶ βαλανεῖα Sv* || *καὶ PS* Orib.: *ἢ v* || *τῆς PS* Orib.: om. *v* || *τε* om. *S* || *τὸν τῶν P* Orib. *τῶν Sv* || 16 *ἐστιν PS εἰσιν v* || *παραρρέουσι* Aët. || 18 *μοχθηροτάτη — διατριβούσης* exc. Orib. l. l. || *ἡ τῆς μ. PS τ. σ. ἡ v* || 19 *οὔτε δ' ἄμμοις P* || 20 *ἐπαναβαίνουσαν PS ἐπεμβ. v* || *λίμναις P λίμνῃ Sv* in stagnis genitam *M* || 21 *γενομένην S* || *αὕτη P* || *καὶ κατὰ B* || 22 *ἐκβολὰς P* Aët. *ἐμβολὰς Sv* || 24 *καὶ σχεδὸν S* || *τῶν* codd. *τῆς v*

ὥσπερ γε καὶ οἱ κατὰ τὸν ποταμὸν αὐτὸν ἰχθύες γεννώμενοι· καλοῦσι δ᾽ αὐτοὺς ἔνιοι Τιβερίνους ἰδίαν ἔχοντας ἰδέαν οὐδενὶ τῶν θαλαττίων ὁμοίαν. ὅτι δ᾽ ἡ τῶν ἐκ τῆς πόλεως ὀχετῶν ἐπιμιξία μοχθηροτάτους αὐτοὺς ἐργάζεται, μαθεῖν ἔστιν ἐκ τοῦ βελτίους εἶναι τοὺς ἐν αὐτῷ τῷ ποταμῷ γεννωμένους πρὶν εἰς τὴν πόλιν ἀφικέσθαι. καὶ μὲν δὴ καὶ ἄλλος τις ποταμὸς ὀνομαζόμενος Νάρ, ἐμβάλλων εἰς τὸν Τίβεριν ὡς ἀπὸ πεντήκοντα καὶ τριακοσίων σταδίων, ἰχθὺν ἔχει πολὺ βελτίονα τοῦ κατὰ τὸν Τίβεριν, ἐπειδὴ καὶ μέγας ἐστὶν εὐθὺς ἀπὸ τῶν πηγῶν καὶ καθαρὸς διαμένει κάταντες 723 ἔχων τὸ ῥεῦμα καὶ ὀξὺ μέχρι τοῦ Τιβέρεως, ὡς μηδαμόθι μηδ᾽ ἐπὶ βραχὺ λιμνάζειν. ὅσοι μὲν οὖν ἐκ συνηθείας ἐμπειρίαν ἔχουσι τῶν ἐπιχωρίων ἰχθύων, οὐ δέονται τῶν εἰρημένων ἄρτι γνωρισμάτων εἰς τὴν διάγνωσιν αὐτῶν· ὅσοι δ᾽ ἀήθεις εἰσίν, εἴτ᾽ οὖν ἐξ ἄλλης πόλεως ἥκοντες εἴτ᾽ ἐπιχώριοι, τὰ τοιαῦτα προεξεταζέτωσαν εὐθέως ἀπ᾽ ἀρχῆς πρὶν διὰ τῆς οἰκείας πείρας εἰς γνῶσιν ἀφικέσθαι τῆς φύσεως ἑκάστου τῶν ἰχθύων. ἐχρῆν δ᾽ οὐχ ἁπλῶς ἐμνημονευκέναι τῶν ἁπαλοσάρκων ἰχθύων ἁπάντων ἅμα τὸν Φυλότιμον οὐδ᾽ ἀναμῖξαι τοὺς ἄλλους τοῖς πετραίοις ἀδιορίστως. οὗτοι μὲν γὰρ ἄριστοι διὰ παντὸς ὑπάρχουσιν, οὔτε δ᾽ ὀνίσκος οὔτε σμύραινα καθάπερ οὐδ᾽ οἱ κωβιοί. καὶ γὰρ καὶ τούτων ἔνιοι μὲν ἐν ποταμοῖς καὶ λίμναις, ἔνιοι δ᾽ ἐν θαλάττῃ γίγνονται, τινὲς δ᾽ ἐν ταῖς λιμνοθαλάτταις καλουμέναις ἢ ὅλως ἐν ἐπιμίκτοις ὕδασιν, ἔνθα ποταμοῦ μεγάλου στόμα συνάπτει θαλάττῃ. πάμπολυ τοιγαροῦν ἀλλήλων

1 *ἰχθῦς S* || 2 *ὡς ἰδίαν BNV ὡς* om. *PS* || *ἰδίας P* Tiberinos proprias habentes species nulli marinorum similes *M* || *ἰδέας P* || 3 *οὐδεμιᾷ PS* || 4 *ὀχετῶν PS ἐπιρρεόντων v* canalium ex civitate *M* || 5 *ἔστιν* om. *S* || *τῷ* om. *S* || 6 *μὲν δὴ PS μέντοι v* || 7 *Νάρ* om. *BN¹SV* || *ἐμβάλλων P παρεμβ. BNSV* || 8 *τιβερῖνον S* || *ἰχθὺν ἔχθυνον ἔχει BV* || 9 *βελτίονα PS βελτίω v* || *τιβερίνον S* || 11 *ἔχων τὸ ῥεῦμα PS τὸ ῥεῦμα ἔχων v* || *μηδαμόθεν BNS* || 12 *μηδὲ βραχὺ S* || 16 *προεξεταζέτωσαν P προεξεταζέσθωσαν S προσεξεταζέτωσαν v* || 18 *φύσεως*] *πόλεως S* || *δ᾽ P οὖν Sv* oportebat autem *M* || *ἐμνημονευκέναι PS μεμνη. v* || 20 *Φιλότιμον* codd || *τοὺς ἄλλους (τούτους S) τοῖς πετραίοις PS τοῖς ἄλλοις τοὺς πετραίους v* permiscere alios cum petrinis *M* || 22 *μύραινα BP* || *γὰρ καὶ PS γὰρ v* etenim horum aliqui *M* || 24 *ταῖς* codd. om. *v* || *λιμνοθαλάσσαις v* || 25 *ἐν* om. *S* || 26 *συνάπτει P συνάπτεται v* || *τοιγαροῦν P τοίνυν Sv*

διαφέρουσιν οἱ κατὰ μέρος, ὥσπερ γε καὶ οἱ κέφαλοι καὶ αἱ σμύραιναι· καὶ οἱ ὀνίσκοι δὲ τούτων μὲν ἧττον, οὐ σμικρῷ
724 δ' ἀλλήλων οὐδ' οὗτοι παραλλάττουσιν. οὐ μὴν ὁμοίως γε μαλακὴν ἔχουσι τὴν σάρκα τούτοις τε καὶ τοῖς πετραίοις ἰχθύσιν οἱ κωβιοί, καθάπερ οὐδ' αἱ σκιαινίδες ἢ σκίαιναι· διττῶς γὰρ ὀνομάζονται. περὶ δὲ τῶν κιθάρων καὶ πάνυ γε θαυμάζω τοῦ Φυλοτίμου· παραπλήσιος γὰρ ὢν ὁ ῥόμβος αὐτῶν μαλακωτέραν ἔχει τὴν σάρκα, τῶν ὀνίσκων ἀπολειπόμενος οὐκ ὀλίγον. καὶ τούτους οὖν καὶ τοὺς ἡπάτους καλουμένους καὶ τοὺς ἄλλους, ὅσους ἔμιξε τοῖς πετραίοις τε καὶ τοῖς ὀνίσκοις ὁ Φυλότιμος, ἐν τῷ μέσῳ καθεστηκέναι γίγνωσκε τῶν θ' ἁπαλοσάρκων καὶ τῶν σκληροσάρκων. οὔπω μὲν γάρ εἰσι σκληρόσαρκοι, τῶν δ' ἀκριβῶς ἁπαλοσάρκων ἀπολείπονται. παρέλιπε δ' ἐν τούτοις ὁ Φυλότιμος καὶ τὸ βούγλωττον, ὥσπερ ἐν τοῖς πετραίοις τὸν σκάρον, εἰ μή τι ἄρα τῷ τῆς ψήττης ὀνόματι καὶ κατὰ τῶν βουγλώττων ἐχρήσατο. παραπλήσια μὲν γάρ πως ἀλλήλοις ἐστίν, οὐ μὴν ἀκριβῶς ὁμοειδῆ βούγλωττόν τε καὶ ψῆττα· μαλακώτερόν τε γάρ ἐστι καὶ ἥδιον εἰς ἐδωδὴν καὶ πάντῃ βέλτιον τὸ βούγλωττον τῆς ψήττης. ἀλλὰ καὶ οἱ σαῦροι μέσοι πώς εἰσι τῶν ἁπαλοσάρκων τε καὶ σκληροσάρκων. οὐ μὴν δεῖταί
725 γέ τις τῶν εἰρημένων ἰχθύων οὔτ' ὄξους οὔτε νάπυος οὔτ' ὀριγάνου, καθάπερ οἱ λιπαροὶ καὶ γλίσχροι καὶ σκληροί. καὶ μέντοι καὶ χρῶνται τινὲς μὲν ταγηνίζοντες αὐτούς, τινὲς δ' ὀπτῶντες ἢ ἐν ταῖς λοπάσι σκευάζοντες, ὥσπερ τοὺς ῥόμβους τε καὶ κιθάρους. ἀλλ' αἱ μὲν τῶν μαγειρικῶν λοπάδων σκευασίαι τοὐπίπαν ἀπεψίας εἰσὶν αἴτιαι, κάλλισται δ' εἰς

1 *γε* om. *PS* || 2 *μύραιναι BP* || *δὲ* om. *PS* || *μικρὸν P σμικρὰ S* || 4 *τὴν P* om. *Sv* || *τε P γε S* om. *v* || 5 *οὐδ' αἱ P οὐδὲ Sv* || *σκιαινίδες N²PS σκινίδ. v* || 6 *διττῶς PS δισσῶς v* || *πάνυ γε P γε* om. *Sv* || 7 *Φιλοτίμου* codd. || 8 *αὐτῷ S* || 9 *ὀλίγον PS ὀλίγῳ v* || 10 *οὓς S* quoscunque *M* || 11 *Φιλότιμος* codd. || 12 *θ'* om. *S* || 13 *δ' ἀκρ. BPS ἀκρ. δὲ v* || 14 *δ' οὖν ἐν P* || *Φιλοτ.* codd. || 15 *βουγώττιον P* buglotion *M* || 16 et pro buglotissis (sic) usus fuit *M* || 17 *ἀλλήλοις P* om. *SvM* || *εἰσίν S* || 18 *ἀκριβῶς* om. *P* || *ὁμοειδὴς S* || buglotion *M* || *ψίττα P* || *μαλακώτερον — σκληροσάρκων* exc. Orib. II 51 (I p. 116) || 19 *τε γὰρ S* Orib. *γὰρ* cett. || *πάντῃ BNPSV* Orib. *παντὶ v* || 20 *σαυροὶ BNSV* || 22 *γέ* om. *S* || *οὔτε νάπυος οὔτ' ὄξους S* || 25 *ἢ BNPSV οἱ δὲ v* aut in ollis praeparantes *M* || 26 *κιθαρούς SV* || 27 *αἴτιοι P* || *κάλλισται — ἡ σκευασία* exc. Orib. l. l. || *δ' PS δ' εἰσὶν v*

πέψιν αἱ διὰ τοῦ λευκοῦ ζωμοῦ. γίγνεται δ' οὗτος, ὅταν ὕδατος δαψιλοῦς ἐμβληθέντος ἐλαίου τις αὔταρκες ἐπιχέας ἀνήθου τε καὶ πράσου μικρόν, εἶθ' ἡμιέφθους ποιήσας ἐπεμβάλλῃ τοσοῦτον ἁλῶν, ὡς μηδέπω φαίνεσθαι τὸν ὅλον ζωμὸν ἁλμυρόν. αὕτη καὶ τοῖς ἐκνοσηλευομένοις ἐπιτήδειος ἡ σκευασία, τοῖς δ' ἀμέμπτως ὑγιαίνουσι καὶ ἡ διὰ τοῦ ταγήνου καὶ μετ' αὐτὴν ἡ τῶν ἐπὶ τῆς ἐσχάρας ὀπτηθέντων. ἀλλ' αὕτη μὲν ἐλαίου καὶ γάρου δεῖται μετὰ βραχέος οἴνου, τοῖς ταγηνισθεῖσι δ' ἁρμόττει πλέον ἢ κατὰ τούτους ἔχειν οἴνου τε καὶ γάρου, βραχέος ἐπιχυθέντος ἐλαίου. τοῖς δ' ἀνατρεπομένοις ἐπὶ τῷδε τὸν στόμαχον ἕτοιμον ἔστω παρακείμενον ὄξος ἔχον ὀλίγον ἐν ἑαυτῷ γάρου τε καὶ πεπέρεως. μεταβαίνοντες γὰρ ἐπὶ τὴν διὰ τούτων ἐδωδὴν 726 ἄμεινόν τε πέττουσι καὶ πρὸς τὴν διαχώρησιν οὐδὲν βλάπτονται, δι' ἣν μάλιστά τινες ἐξ οἴνου καὶ γάρου ταγηνισθέντα προσφέρονται, πεπέρεως μὲν ἐπεμβάλλοντες οἱ πλείους, ὀλίγοι δ' ἐλαίου. τινὲς δ' ἐκ τῶν εἰρημένων ἰχθύων, ἐπειδὰν ταγηνισθῶσιν, ἁπλοῖς ἁλσὶ περιπασθέντες ἥδιστοί τε ἅμα βρωθῆναι καὶ πεφθῆναι γίγνονται βελτίους εὐστομαχώτεροί τε πάσης ἄλλης σκευασίας. ἁπάντων δὲ τῶν εἰρημένων ἰχθύων ἡ τροφὴ καλλίστη τοῖς τε μὴ γυμναζομένοις ἐστὶ καὶ ἀργοῦσι καὶ ἀσθενέσι καὶ τοῖς ἐκνοσηλευομένοις· οἱ γυμναζόμενοι δὲ τροφιμωτέρων ἐδεσμάτων δέονται, περὶ ὧν ἔμπροσθεν εἴρηται. λέλεκται δ' ἤδη πολλάκις ἡ μαλακὴ καὶ ψαθυρὰ τροφὴ πρὸς ὑγίειαν ὑπάρχειν ἀρίστη, διότι καὶ εὐχυμοτάτη πασῶν ἐστιν· οὐδὲν δ' εὐχυμίας εἰς ὑγίειαν ἀσφαλῆ μεῖζον ἐφόδιον.

---

1 *γίγνονται S* || *οὗτος P οὕτως S* Orib. *v* | 2 *τις*] *τε S* || 3 *ἡμίεφθον ποιήσαντες S* || 4 *ἐπεμβάλλῃ* Orib. *ἐπιβάλλοι P ἐπιβάλλη v* || *μηδόλως P* nondum *M* || 5 *ἐκνοσηλευομένοις P* Orib. *νοσ. Sv* || 7 *ἡ μετ' S* || *ταῖς ἐσχάραις P* || 9 *ταγηνισθεῖσιν δὲ (δ' S)PS δὲ τ. v* || *ἁρμόζει P* || *πλεῖον P* || *ἔχειν* post *πλέον* colloc. *v* om. *S* || 12 *ἔχον ὄξος ὀλίγον S ὀ. ἔχον. ὀλ. P ὀλίγον ἔχον v* || *μεθ' ἑαυτοῦ P* habens secum *M* || *πεπέρεως P* || 16 *προσφέρουσι S* || *πεπέρεος P* || *ἐπιβάλλοντες S* || 17 *ὀλίγον S* || 18 *ἀπλοῖς PS ὀλίγοις NV* simplicibus salibus *M* || *περιπλασθέντες BN παραπλασθέντες S* || 20 *ἁπάντων — ἐφόδιον* exc. Orib. l. l. || 21 *γυμναζομένοις PS* Orib. *γυμνασαμένοις v* || *ἐστὶ* om. *S* || 22 *ἀργοῦσι* Orib. *γέρουσι Pv* senibus *M καὶ ἀργοῦσι* om. *S* || *ἐκνοσηλευομένοις S* Orib. *νοσηλευομένοις BNPV* || 24 *εἴρηται* om. *S* || *δ'* om. *S* || *πολλάκις ἤδη P* || 25 *διὸ S* || 26 *οὐδὲν δὲ δι' S* || 27 *ἀσφαλὲς BNV*

Cap. XXX. *Περὶ τῶν σκληροσάρκων ἰχθύων.* Καὶ περὶ τούτων ὁ Φυλότιμος ἔγραψεν κατὰ λέξιν οὕτως ἐν τῷ δευτέρῳ Περὶ τροφῆς· „δράκοντές τε καὶ κόκκυγες καὶ
727 γαλεώνυμοι καὶ σκορπίοι καὶ τραχοῦροι καὶ τρίγλαι καὶ πάλιν ὀρφοί τε καὶ γλαῦκοι καὶ σκάροι καὶ κύνες καὶ γόγγροι καὶ φάγροι καὶ πρὸς τούτοις ἀετοὶ καὶ λαμίαι καὶ ζύγαιναι καὶ πάντες οἱ σκληρόσαρκοι δυσκατέργαστοί τ' εἰσὶ καὶ παχεῖς καὶ ἁλυκοὺς ἀναδιδόασι χυμούς.“ αὕτη μὲν ἡ τοῦ Φυλοτίμου ῥῆσις. ἐπισκεψώμεθα δ' ἕκαστον τῶν κατ' αὐτὴν εἰρημένων ἀπὸ τῆς ἀρχῆς. οἱ μὲν οὖν δράκοντες καὶ οἱ κόκκυγες ἐναργῶς ἅπασι φαίνονται τοῖς προσενεγκαμένοις αὐτοὺς σκληρὰν ἔχοντες τὴν σάρκα. τῶν γαλεῶν δ' οὐχ ἓν εἶδός ἐστιν· ὁ γάρ τοι παρὰ Ῥωμαίοις ἐντιμότατος ἰχθύς, ὃν ὀνομάζουσι γαλαξίαν, ἐκ τοῦ τῶν γαλεῶν ἐστι γένους, ὃς οὐδὲ γεννᾶσθαι δοκεῖ κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν θάλατταν, καὶ κατὰ τοῦτό γε καὶ ὁ Φυλότιμος αὐτὸν ἠγνοηκέναι φαίνεται. γέγραπται μέντοι διττῶς ἐν τοῖς ἀντιγράφοις τοὔνομα, γαλεοὶ μὲν ἐν τρισὶ συλλαβαῖς κατ' ἔνια, γαλεώνυμοι δ' ἐν πέντε κατ' ἄλλα. καὶ δηλονότι τῶν ἁπαλοσάρκων ἐστὶν ὁ παρὰ Ῥωμαίοις ἔνδοξος γαλαξίας, οἱ δ' ἄλλοι γαλεοὶ σκληρόσαρκοι μᾶλλόν εἰσι. σκορπίους δ' ἐφεξῆς καὶ τραχούρους καὶ τρίγλας ὀρφούς τε καὶ γλαύκους ὁ Φυλότιμος ἐν
728 τοῖς σκληροσάρκοις ὀρθῶς καταλέγει. σκάρους δ' αὐτοῖς συγκαταριθμῶν ἁμαρτάνει τῶν πετραίων ἰχθύων ὄντας. ἑξῆς δὲ κύνας ἔγραψεν, οὓς ἐν τοῖς κητώδεσιν ἐχρῆν ἠριθμῆσθαι σκληρὰν καὶ περιττωματικὴν ἔχοντας τὴν σάρκα καὶ διὰ τοῦτο τεμαχιζομένους τε καὶ ταριχευομένους ἐδωδήν τ' ὄντας ἀνθρώπων τῶν ἐπιτυχόντων· καὶ γὰρ ἀηδεῖς εἰσι

---

2 *ὁ Φιλ. ἔγραψεν PS ἐγρ. ὁ Φ. v* || 3 *δράκοντες*] cf. Orib. I p. 225 || *γε P* || Aët. II 143 || 6 *καὶ φάγροι καὶ πρὸς τ. δ' ἔτι* post *σκορπίοι* colloc. *v*, cum *PS* consentit *M* || *ἀετοὶ S δ' ἔτι Pv* || *λαμίαι v* Orib. *ἀμίαι BNPSV* Aët. amiae *M* || 7 *ζύγαιναι*] *γένναι S* || *οἱ*] *ὅσοι S* || 9 *Φιλοτίμου* codd. || 10 *οἱ μὲν — σάρκα* exc. Orib. II 52 (I p. 117) || 14 *γαλαξίαν PS γαλεξίαν v* galasiam *M* || 16 *θάλατταν S θάλασσαν Pv* || *γε καὶ* om· *S* || *Φιλοτ.* codd. || 17 *μέντοι*] *μεν S* || 18 *κατ' ἔνια* om. *P* || 20 *τοῖς Ρωμαίοις Sv τοῖς* om. *P* Orib. || *γαλαξίας PS γαλεξ. v* || 21 *καὶ μᾶλλον S* || *σκορπίους — καταλέγει* exc. Orib. l. l. || 22 *Φιλ.* codd. || 25 *ἐφεξῆς S* || *ἠριθμεῖσθαι BNPV ἀριθμεῖσθαι Sv* || 27 *τεμμαχ. PS* || *τ'* om. *P* || 28 *τῶν* om. *B* || *καὶ γὰρ καὶ P*

καὶ βλεννώδεις καὶ διὰ τοῦτο καὶ διὰ νάπυός τε καὶ ὀξελαίου καὶ τῶν οὕτω δριμέων ὑποτριμμάτων αὐτοὺς ἐσθίουσιν. ἐκ τούτου τοῦ γένους εἰσὶ καὶ φάλαιναι καὶ δελφῖνες καὶ φῶκαι· πλησίον δ' αὐτῶν ἥκουσι καὶ οἱ μεγάλοι θύννοι, καίτοι τῇ γ' ἡδονῇ τῆς ἐδωδῆς οὐχ ὅμοιοι τοῖς προειρημένοις ὄντες· ἀηδεῖς γὰρ ἐκεῖνοι καὶ μάλιστα πρόσφατοι, ταριχευθέντες δ' ἀμείνους γίγνονται. τῶν δ' ἐλαττόνων θύννων κατά τε τὴν ἡλικίαν καὶ τὸ μέγεθος οὔθ' ἡ σὰρξ ὁμοίως σκληρά, καὶ πεφθῆναι δηλονότι βελτίους εἰσί· καὶ τούτων ἔτι μᾶλλον αἱ πηλαμύδες, αἳ καὶ ταριχευθεῖσαι τοῖς ἀρίστοις ταρίχεσιν ἐνάμιλλοι γίγνονται. πλεῖσται δ' ἐκ τοῦ Πόντου κομίζονται τῶν ἐκ τῆς Σαρδοῦς καὶ τῶν ἐκ τῆς Ἰβηρίας μόνων ἀπολειπόμεναι. τιμιώτατον γὰρ δὴ τοῦτο τὸ τάριχος εἰκότως ἐστὶν ἡδονῆς τε καὶ μαλακότητος ἕνεκα 729
τῆς σαρκός, ὀνομάζεται δὲ συνήθως ὑπὸ πάντων ἤδη τὰ τοιαῦτα ταρίχη σάρδαι. μετὰ δὲ τὰς σάρδας τε καὶ πηλαμύδας οἱ ἐκ τοῦ Πόντου κομιζόμενοι μύλλοι τετίμηνται καὶ μετ' αὐτοὺς οἱ κορακῖνοι. ταῦτα μὲν οὖν ἐν παρέργῳ περὶ τῶν ταριχευθέντων ἰχθύων εἰρήσθω. ζυγαινῶν δὲ καλῶς ἐμνημόνευσεν ὁ Φυλότιμος ἐν τοῖς σκληροσάρκοις· ἐχρῆν δὲ καὶ τῆς ἀηδίας αὐτῶν μεμνῆσθαι, καθάπερ γε καὶ τῶν σαλπῶν, ἃς ὅλως γε παρέλιπε. γόγγρους δὲ καὶ φάγρους καὶ λαμίας καὶ ἀετοὺς ὀρθῶς εἶπε σκληροσάρκους εἶναι. καὶ ἄλλοι δέ τινες, ὡς αὐτὸς ἔφη, τῶν σκληροσάρκων ἰχθύων εἰσίν, ὧν οὐκ εἶπε τὰς προσηγορίας, ὅτι μηδ' ἐν πολλῇ χρήσει τοῖς ἀνθρώποις εἰσίν· ὅθεν ἄμεινόν ἐστιν ἐπισκέψασθαι περὶ τῆς δυνάμεως αὐτῶν ἐάσαντας τὰς προσηγορίας. ὅτι

1 καὶ post τοῦτο om. *PS* || τε om. *S* || 3 τούτου *PS* τούτου δὲ *v* ex hoc genere *M* || 4 δ' om. *S* || 5 καίτοι om. *P* || τῇ γ' ἡδονῇ] τὴν ἡδονὴν *P* || ὁμοίως *P* || 7 δ' om. *B* || 8 οὔθ'] οὐχ *S* || 11 ταρίχεσιν *PS* ταρίχοις *v* || ἄμιλοι *S* || 12 ἐκ τῆς Σαρδοῦς καὶ om. *S* || Σαρδίας *P* || καὶ τῶν ἐκ τῆς Ἰβ. om. *P*, non vertit *M* Ἰβηρίας σαρδώους μόνον *S* 13 μόνον *BNPV* || τιμιώτατον *PS* ἐντιμότατον *v* || δὴ om. *PS* || τοῦτο ἤδη *P* || 14 τάριχον *BSV* || ἕνεκα post σαρκὸς colloc. *S* || 15 πάντων *PS* τῶν π. *v* || 16 σάρδαι *PS* σάρδα *v* || τὰς σάρδας *P* σάρδας *Sv* σάρδου *BV* || 17 μύλλοι *PS* μύλοι *v* post μύλλοι add. μᾶλλον *v* om. *BNPS* || 18 ἐν *BNPS* ὡς ἐν *v* || 20 Φιλ. codd. || 21 γε om. *S* || σαλπῶν *P* σαρπῶν *S* ἄλλων *v* aliorum *M*; cf. Orib. I p. 225 || 22 ἃς *PS* οὓς *v* || γε *P* om. *Sv* || δὲ] γε μὴν *P* || ἀμίας *BNPV* ἀμίαν *S* λαμίας *v* et amias *M* || 27 ὅτι — χαλεπωτέρα exc. Orib. II 52 (I p. 117)

*μὲν οὖν οἱ σκληρόσαρκοι δυσκατεργαστότεροι τῶν μαλακοσάρ-
κων εἰσίν, ὀρθῶς εἶπεν ὁ Φυλότιμος. ἥ τε γὰρ ἐν τῇ γαστρὶ
πέψις ἥ τ᾽ ἐν ἥπατι καὶ φλεψὶν αἱμάτωσις ἥ τε καθ᾽
ἕκαστον τῶν τρεφομένων μορίων ἐξομοίωσις ἐπὶ μὲν τοῖς*
730 *μαλακωτέροις ῥᾴων ἐστίν, ἐπὶ δὲ τοῖς σκληροτέροις χαλεπω-
τέρα. γίγνεται μὲν γὰρ ἀλλοιουμένων αὐτῶν ταῦτα, ῥᾷον
δ᾽ ἀλλοιοῦται τὰ μαλακώτερα, διότι καὶ πάσχειν ἑτοιμότερα·
πάθος δ᾽ ἐστὶ τῶν ἀλλοιουμένων ἡ ἀλλοίωσις. ὀρθῶς οὖν
εἶπεν αὐτοὺς εἶναι δυσκατεργάστους, ὀρθῶς δὲ καὶ παχέος
χυμοῦ γεννητικούς· ἡ μὲν γὰρ σκληροτέρα τροφὴ παχυτέραν
ἔχει τὴν οὐσίαν, ἡ δὲ μαλακωτέρα λεπτοτέραν. εἰ δὲ καὶ
ἁλυκοὺς ἡ σκληροτέρα τροφὴ τοὺς χυμοὺς ἐργάζεται, σκεπτέον
ἐφεξῆς. ὁ μὲν γὰρ Φυλότιμος, ὥσπερ γε καὶ ὁ διδάσκαλος
αὐτοῦ Πραξαγόρας, τὸν ἁλυκὸν χυμὸν ἐκ τῶν ἐπὶ πλέον
θερμαινομένων γεννᾶσθαί φησιν. ἐμοὶ δ᾽ οὐχ ἁπλῶς δοκεῖ
δεῖν, ἀλλὰ μετὰ διορισμοῦ ποιεῖσθαι τὴν ἀπόφασιν. ἐπεὶ
δὲ κοινὸς ὁ λόγος ἐστὶν ἁπάντων τῶν σκληρῶν ἐδεσμάτων,
ἴδιον αὐτῷ κεφάλαιον ἀποδόντες ἐφεξῆς σκεψώμεθα.*

Cap. XXXI. *Εἰ τὰ σκληρὰ πάντα κατὰ τὴν ἕψησιν
ἁλυκοὺς γεννᾷ χυμούς. Οὐ μόνον ἐπὶ τῶν ἰχθύων τῶν
σκληροσάρκων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων ἐδεσμάτων,*
731 *ὅσα σκληρά, Πραξαγόρας καὶ Φυλότιμος οἴονται τὸν ἁλυκὸν
γεννᾶσθαι χυμὸν ἐν ταῖς ἐπὶ πλέον ἑψήσεσιν, ὀνομάζουσι
δ᾽ αὐτὸν οὐχ ἁλυκὸν μόνον ἢ ἁλμυρόν, ἀλλὰ καὶ νιτρώδη.
ἐγὼ δ᾽ ὁρῶ τὸ μὲν ἀφέψημα τῶν πλείστων, εἰ δὲ βούλει
καὶ πάντων, ἐφ᾽ ὅσον ἂν ἕψηται χρόνον, ἁλυκώτερον ἀεὶ
γιγνόμενον, ὕστερον δέ ποτε καὶ πικρόν, ὡς αὐτοὶ βούλονται,*

---

3 *ἥ τ᾽ ἐν ἥπατι καὶ φλεψὶν αἱμάτωσις* add. *PS* Orib. om. *v* et quae in epate et venis sanguificatio *M* || 6 *μὲν PS* om. *v* || *ταῦτα* om. *P* || 7 *ἀλλοιοῦται PS ἀλλοιοῦνται v* || *διὸ P* propter quod *M* || 8 *ἡ* om. S || *ὀρθῶς — γεννητικούς* exc. Aët. II 143 || 9 *εἶναι* om. *P* post *δυσκατεργάστους* colloc. *v* || *καὶ* om. *P* || 12 *σκληροτέρα PS σκληρὰ v* durius alimentum *M* || *σκέπτου S* || 13 *Φιλ.* codd. || *γε* om. *S* || 15 *θερμαινόντων PS* ex his quae ad plus calefiunt *M* || *γεννᾶσθαι S γίνεσθαι* cett. || 18 *αὐτῶν BPV αὐτῇ S* || *ἀποδιδόντες P* || *σκεψώμεθα* codd. *σκεψόμεθα v* || 19 ante *Εἰ* add. *περὶ τοῦ BVv* om. *PS* || 22 *Φιλ.* codd. || 23 verba *ἐν ταῖς ἐπὶ πλέον ἑψήσεσιν, ὀνομάζουσι δ᾽ αὐτὸν οὐχ ἁλυκὸν μόνον* om. *S* || 24 *λιτρώδη S* || 25 *ἐγὼ δ᾽ — στύψεως* exc. Orib. IV 1, 43 (I p. 268) || *δ᾽ οὐχ ὁρῶ S* || *βούλει δὲ PS* || 26 *ἂν* om. *S* || *ἑψεῖται S*

τὸ μέντοι στερεὸν σῶμα τὸ κατὰ τὸ ὕδωρ ἑψηθὲν ἀποτιθέμενον ἐν ἐκείνῳ τὰς ἐξ ἀρχῆς ὑπαρχούσας ἐν αὐτῷ ποιότητας, ὡς ἐν τῷ χρόνῳ τὸ καλούμενον ἄποιόν τε καὶ ὑδατῶδες γενέσθαι, μήθ᾽ ἁλυκότητος ἔχον τι μήτε πικρότητος ἢ δριμύτητος ἢ στύψεως. ἐναργέστερον δ᾽ εἴσῃ τοῦ λεγομένου τὴν ἀλήθειαν, ἐάν ποτ᾽ εἰς ἄλλο μεταβάλλων ὕδωρ ἕψῃς, ὅτιπερ ἂν θέλῃς· εὑρήσεις γὰρ αὐτὸ μὲν τὸ ἑψόμενον ἀποβάλλον τὴν οἰκείαν ποιότητα, δεχόμενον δ᾽ αὐτὴν τὸ ὕδωρ. οἱ μὲν οὖν θέρμοι, τῶν σιτωδῶν ὄντες ἐδεσμάτων, πικρὸν ἐργάζονται τὸ ὕδωρ, ἐπειδὴ καὶ αὐτοὶ τὴν πικρὰν ποιότητα σύμφυτον ἔχουσιν· οὕτω δὲ καὶ ὄροβοι καὶ ἀβρότονον ἀψίνθιόν τε καὶ πόλιον ὅσα τ᾽ ἄλλα πικρά· τὸ σῶμα δ᾽ αὐτὸ τὸ ἀφεψηθὲν ἧττον φαίνεται πικρόν. εἰ δὲ καὶ μεταβάλλων εἰς ἕτερον ὕδωρ αὐτὰ πάλιν ἑψήσεις, ὡς ἀρτίως 732 εἶπον, ἔτι καὶ μᾶλλον ἢ πρόσθεν εὑρήσεις ἀποβεβληκότα τὴν πικρότητα, κἂν εἰ τρίτον ἢ τέταρτον εἰς ἕτερον ὕδωρ μεταβάλλοις, ἔτι καὶ μᾶλλον ἢ πρόσθεν, ὥστ᾽ ἐν τῷ χρόνῳ πᾶσαν ἀποθέσθαι τὴν πικρότητα. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον ὅσα δριμέα, καθάπερ σκόροδά τε καὶ κρόμυα καὶ πράσα, τὸ μὲν ὕδωρ, ἐν ᾧπερ ἂν ἑψηθέντα τύχῃ, δριμὺ σαφῶς ἐργάζεται, τὴν δ᾽ αὐτῶν οὐσίαν ἧττον ἴσχει δριμεῖαν· εἰ δ᾽ ἄλλοτ᾽ εἰς ἄλλο μεταβάλλοις ὕδωρ αὐτά, παντάπασιν ἀποτίθεται τὴν δριμύτητα. καὶ μὴν καὶ τὰ μῆλα τὰ στρυφνὰ μέσπιλά τε καὶ ἀχράδες, εἰς ὅσον ἂν ἕψηται, γλυκύτερα μὲν αὐτὰ γίγνεται, τὸ δ᾽ ἀφέψημα στρυφνὸν ἐργάζεται. τοὺς

---

2 *ἐν αὐτῷ PS αὑτῷ BV αὐτῷ v* in ipso *M* || 4 *γενέσθαι PS γίνεσθαι v* || *τι*] *ἔτι S* || 5 *μήτε δριμύτητος S* || *δ᾽* om. *S* || 6 *μεταβαλλὼν P* || 7 *ἑψῇς S* || *ὅτιπερ PS ὅπερ v* || *θελήσῃς S* || *μὲν* ante *γὰρ* colloc. *v* om. *S* || 8 *ἀποβάλλον S ἀποβαλὸν P* || *τὸ δὲ ὕδωρ ἐπιδεχόμενον αὐτήν v δεχόμενον δ᾽ αὐτὴν τὸ ὕδωρ PS.* Verba *δεχόμενον* usque ad *πικρὰν ποιότητα* om. *BV* || 9 *οἱ μὲν οὖν θέρμοι PS θ. μ. οὖν v* || *σιτωδῶν NPS Δημητρίων v* demetriorum *M* || *ἐδεσμάτων ὄντες v* || 10 *ἐπειδὴ PS ὅτι v* || 11 *ἔμφυτον S* || *ἀβρότονον (καὶ S) ἀψίνθιον PS* || 12 *ἀψ. καὶ ἀβρ. v* abrotanum absinthiumque *M* || 13 *τὸ* om. *V* || 14 *πάλιν αὐτὰ S* || *ἑψήσας BV* || 15 *εὑρήσεις* post *μᾶλλον* colloc. *P* || 16 *κἂν*] *καὶ S* || *ἕτερον ὕδωρ PS ὕδωρ ἕτερον v* || 17 *καὶ P* om. *Sv* || *ὥστ᾽*] *ὡς S* || 19 *τε PS* om. *v* || 20 *ἐν S ἐφ᾽* cett. || *δριμὺ σαφῶς PS σ. δρ. v* || 21 *ἴσχει NPSV ἔχει v* || 22 *μεταβάλοις S* || 24 *ὅσον ἀφέψηται V* || *ἕψηται BP ἕψηνται S ἕψωνται v* || 25 *τὸ δ᾽ ἀφ. BPS τὸ ἀφ. δὲ v* || *ἐργάζεται PS ἀπεργ. v*

χυλοὺς δ' αὐτοὺς μόνους ἐὰν ἕψῃς, ἁλυκώτεροι μὲν πρῶτον, ὕστερον δὲ καὶ πικροὶ γίγνονται. διὸ καὶ περὶ μὲν τῶν χυλῶν συγχωρητέον ἐστὶ τῷ τε Πραξαγόρᾳ καὶ τῷ Φυλοτίμῳ γιγνώσκουσιν, ὡς εἴρηται, περὶ δὲ τῶν στερεῶν σωμάτων ἔμπαλιν ἔχειν ἡγητέον. εἰ γάρ, ὡς εἶπον ὀλίγον ἔμπροσθεν, ἐκ τοῦ προτέρου μεταβάλλοι τις εἰς δεύτερον ὕδωρ αὐτὰ
733 καὶ μετ' ἐκεῖνο πάλιν εἰς τρίτον ἢ καὶ τέταρτον, ἀποβάλλοντα τελέως εὑρήσει τὸν ἐξ ἀρχῆς χυμόν, ὡς γενομένοις ὑδατώδη τε καὶ ἄποια φαίνεσθαι. μὴ μεταβληθέντων δ' εἰς ἕτερον ἀναγκαῖόν ἐστιν ἁλυκώτερον μὲν πρῶτον, ὕστερον δὲ καὶ πικρὸν γενέσθαι τὸ ἀφέψημα. μάλιστα δ' ὁ ζωμὸς ἐξηπατηκέναι μοι δοκεῖ τοὺς περὶ τὸν Πραξαγόραν ἁλυκώτερος ἐν τῷ τῆς ἑψήσεως χρόνῳ γιγνόμενος, οὐκ ἐννοοῦντας, ὡς ἁλῶν ἢ γάρου κατὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς ἄρτυσιν ἐμβεβλημένων εἰς τὸ ὕδωρ ἀναγκαῖόν ἐστι προερχομένης τῆς ἑψήσεως ἁλυκώτερον ἑαυτοῦ γίγνεσθαι τὸν χυμόν, ὥσπερ εἰ καὶ χωρὶς τοῦ στερεὸν ἐμβαλεῖν τι σῶμα βραχύτατον ἁλῶν ἀναμίξαις ὕδατι καθαρῷ τε καὶ γλυκυτάτῳ· καὶ γὰρ καὶ τοῦτο θερμαινόμενον ἁλυκώτερον γίγνεται. καὶ τί θαυμαστόν; αὐτὸ γὰρ ἐπὶ πλέον ἑψόμενον ὕδωρ τὸ κάλλιστον ἁλυκὴν ἐν τῷ χρόνῳ ποιότητα προσλαμβάνει.

Cap. XXXII. *Περὶ τῶν ὀστρακοδέρμων ζῴων.* Ἐπειδὴ τὸ περιέχον ὅλον ἡμῶν τὸ σῶμα καθάπερ ἀμφίεσμά τι σύμφυτον ἑκάστῳ καλεῖται δέρμα, κατ' ἀναλογίαν
734 δ' αὐτῷ τὸ κατὰ τοὺς κήρυκάς ἐστι καὶ τὰς πορφύρας ὄστρεά τε καὶ χήμας ὅσα τ' ἄλλα τοιαῦτα, διὰ τοῦτο καλοῦσιν

---

1 *ἐὰν ἕψῃς P ἂν ἑψῇς S ἂν ἑψήσῃς v ἂν ἑψήσας V* || *τὸ πρῶτον Pv τὸ* om. *S* || 2 *πικρότεροι S* || *καὶ P* om. *Sv* || *μὲν* om. *S* || 3 *τε* om. *P* || *Φιλ.* codd. || 5 *ἂν εἶπον S* || *εἶπον* post *ἔμπροσθεν* colloc. *v* || 6 *προτέρου P προτέρου λόγου S πρώτου v* ex priori aqua *M* || *μεταβάλοι S* || *αὐτὰς S* || 7 *καὶ* om. *BV* || 8 *εὑρήσεις PS* invenies *M* || *ὥστε S* || 9 *ἄποιον S* || *μεταβληθέντα P* || 11 *πικρότερον S* || *γίνεσθαι S* || 12 *δοκεῖ PS φαίνεται* post *Πραξαγόραν* colloc. *v* et *δοκεῖ* et *φαίνεται* om *BV* mihi videtur eos qui circa Prassagoram salsius in tempore decoctionis factum *M* || 13 *ὅλος γινόμενος S* || 16 *γενέσθαι S* || *χυλόν BPV χυμὸν Sv* || *καὶ εἰ S* || 17 *στερεὸν PS ἑτέρου BV ἕτερον v* absque immittere aliquod corpus solidum *M* || *βραχυτάτων S* || 18 *γλυκερῷ τε καὶ καθαρῷ S* || 23 *ἡμῶν BPS* om. *v* totum nostrum corpus *M* || *τὸ* om. *S* || *ἀμφίασμα S* || 25 *τὰς κήρυκας P* || *κήρυκας — δὲ μᾶλλον* exc. Orib. I 53 (I p. 118) cf. Aët. II 144 || 26 verba *ὄστρεα* usque ad *καλοῦσιν* om. *S*

ὀστρακόδερμα ταῦτα τὰ ζῷα. σαφῶς οὖν ὀστράκῳ παραπλήσιον ἢ λίθῳ τὸ ἔξωθεν αὐτοῖς περικείμενον σκέπασμά ἐστι. κοινὸν μὲν οὖν ἁπάντων τῶν τοιούτων ἁλυκὸν ἔχειν χυμὸν ἐν τῇ σαρκὶ λαπακτικὸν τῆς γαστρὸς ἡμῶν. ἴδιον δ᾽ ἑκάστῳ τὸ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον ἐν τούτῳ κατά τε ποιότητα καὶ ποσότητα. τὰ μὲν γὰρ ὄστρεα μαλακωτάτην ἔχει τῶν ἄλλων ὀστρακοδέρμων ἁπάντων τὴν σάρκα, τὰ δὲ σμικρὰ χημία καὶ οἱ σωλῆνες καὶ οἱ σφόνδυλοι καὶ αἱ πορφύραι καὶ οἱ κήρυκες ὅσα τ᾽ ἄλλα τοιαῦτα σκληράν. εἰκότως οὖν ὑπάγει μὲν ἐκεῖνα τὴν γαστέρα μᾶλλον, ἧττονα τροφὴν διδόντα τῷ σώματι· τὰ δὲ σκληρόσαρκα δυσπεπτότερα μέν ἐστι, τρέφει δὲ μᾶλλον, ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἕψεται πάντα, τὰ δ᾽ ὄστρεα χωρὶς ἑψήσεως ἐσθίουσιν. ἔνιοι δὲ καὶ ταγηνίζουσιν. ὥσπερ δὲ δύσπεπτον ἔχει τὴν σάρκα τὰ σκληρόσαρκα τῶν ὀστρακοδέρμων ζῴων, οὕτω καὶ δυσδιάφθαρτον· αἱρούμεθά τε διὰ τοῦτο διδόναι πολλάκις αὐτὰ τοῖς δια- 735
φθείρουσιν ἐν τῇ κοιλίᾳ τὴν τροφὴν ὑπὸ κακοχυμίας ἤτοι γ᾽ ἐξ ἥπατος εἰς αὐτὴν καταρρεούσης ἢ περιεχομένης ἐν τοῖς χιτῶσιν αὐτῆς. ἔχει δὲ πάντα μέν, ὡς εἶπον, ἁλυκὸν χυμόν, ὑπακτικὸν τῆς γαστρός, ἧττονα μέντοι τῶν ὀστρέων τὰ σκληρόσαρκα. διὸ καὶ δίδομεν αὐτὰ τοῖς διαφθείρουσι τὴν τροφὴν ἕψοντες δὶς ἢ τρὶς ἐν ὕδατι καλλίστῳ, μεταθέντες εἰς τὸ καθαρόν, ὅταν ἤδη τὸ πρότερον ἁλμυρὸν φαίνηται. γεννᾶται δ᾽ ἐξ αὐτῶν ὁ καλούμενος ὠμὸς χυμὸς πάμπολυς, ἐκ δὲ τῶν μαλακοσάρκων καὶ τὸ φλέγμα. καθάπερ οὖν

---

1 *τὰ* om. *S* || *γοῦν P ἐστὶν S* || 2 *αὐτῶν S* || 3 *κοινὸν — τὴν γαστέρα* exc. Aët. II 144 || *οὖν* om. *S* || *ἔχειν χυμὸν P* Orib. Aët. *χυμὸν ἔχ. v* || 4 *ἡμῶν PS* Orib. Aët. om. *v* ventris nostri *M* || 5 *τούτῳ*] *τῷ S* || 7 *ἁπάντων PS* Orib. om. *v* omnium aliorum ostracodermorum *M* || *μικρὰ P* || 8 *χημεῖα P χῆμαι S* || *σωλῆνες καὶ οἱ σφ.* (*σπόνδ. S*) *PS σφ. κ. οἱ σωλ. v* et solines et spondili *M* || *οἱ πορφ. S* || 10 *μᾶλλον τὴν γαστέρα P* quidem illa ventrem magis *M* || *καὶ ἧττονα BV* || 11 *σκληρόσαρκα PS* Orib. *σκληρότερα v* quae autem durae carnis *M* || 13 *χωρὶς — ἐσθίουσιν* exc. Aët. l. l. || 14 *ὥσπερ — αὐτῆς* exc Orib. l. l. Aët. l. l. || *δὲ*] *καὶ S* || *τὰ σκληρόσαρκα PS* Orib. Aët. om. *v* quae durae carnis ostracodermorum *M* || 16 *τε PS τε καὶ v* || 17 *γ᾽* om. *S* Orib. || 20 *μέντοι*] *μὲν S* || 21 *διὸ — δὶς ἢ τρὶς* exc. Aët. l. l. || 22 *ἑψῶντες S* Aët. || *ἢ PS καὶ v* Aët. | 24 *γεννᾶται — λήψεται* exc. Orib. l. l. *γεννᾶται PS* Orib. *γίνεται v* generatur autem *M* || 25 *μαλακοτέρων S* || *καὶ PS* Orib. om. *v* et flegma *M* || *καθάπερ — ἱκανῶς* exc. Aët. l. l.

ἀποθεμένων αὐτῶν τὸν ἁλυκὸν χυμὸν ἡ σὰρξ ὥσπερ δύσφθαρτος οὕτω καὶ σταλτικὴ γίγνεται τῆς γαστρός, ὡσαύτως, ἐὰν ἀρτύσας δι' ἁλῶν ἢ γάρου, καθάπερ εἰώθασι τὰς χήμας, ἐκπίῃ τις τὸν γενόμενον ζωμόν, ὑπαχθήσεται μὲν ἡ γαστὴρ ἱκανῶς, οὐδεμίαν δὲ τροφὴν ἐξ αὐτοῦ τὸ σῶμα τἀνθρώπου λήψεται.

Cap. XXXIII. *Περὶ τῶν μαλακοστράκων.* Ἀστακοὶ καὶ πάγουροι καρκίνοι τε καὶ κάραβοι καὶ καρῖδες καὶ καμμαρίδες ὅσα τ' ἄλλα λεπτὸν μὲν ἔχει τὸ περιέχον ὄστρακον, ὅμοιον δὲ τῇ σκληρότητι τοῖς ὀστρακοδέρμοις, ἥττονα μὲν
736 ἐκείνων ἔχει τὸν ἁλυκὸν χυμόν, ἔχει δ' οὖν ὅμως οὐκ ὀλίγον. ἔστι δὲ σκληρόσαρκα πάντα καὶ διὰ τοῦτο δύσπεπτά τε καὶ τρόφιμα, προεψηθέντα δηλονότι κατὰ τὸ πότιμον ὕδωρ. ἔστι δὲ καὶ τούτων ἡ σὰρξ ὥσπερ καὶ τῶν ὀστρέων ἐπισχετικὴ τῶν κατὰ τὴν κοιλίαν, ὅταν ἐναπόθηται τῷ ὕδατι τὸν ἁλυκὸν χυμόν, ὥσπερ εἴρηται, προεψηθέντα. καὶ τοίνυν καὶ ταῦτα δύσφθαρτα τοῖς σκληροῖς τῶν ὀστρακοδέρμων ὡσαύτως ἐστίν.

Cap. XXXIV. *Περὶ μαλακίων.* Μαλάκια καλεῖται τὰ μήτε λεπίδας ἔχοντα μήτε τραχὺ μήτ' ὀστρακῶδες τὸ δέρμα, μαλακὸν δ' οὕτως, ὡς ἄνθρωπος. ἔστι δὲ ταῦτα πολύποδές τε καὶ σηπίαι καὶ τευθίδες ὅσα τ' ἄλλα τούτοις ἔοικεν. ἁπτομένοις μὲν οὖν μαλακὰ φαίνεται διὰ τὸ μήτε

---

1 *χυλὸν* Orib. || *ἡ σὰρξ ὥσπερ PS* Orib. *ὥσπ. ἡ σ. v* caro ut *M* || 2 *σταλτικὴ S* || 3 *ἐὰν S ἂν P εἰ v* || *εἴωθα P* || 4 *ἐκπίῃ S ἐκπίοι* cett. || *γεννώμενον S* || *ζωμόν S* Orib. Aët. factum brodium *M χυλόν Pv* || 5 *τἀνθρώπου PS τοῦ ἀνθ. v* || 7 *μαλακοσάρκων N²SV* || *Ἀστακοὶ — ὡσαύτως ἐστίν* exc. Orib. II 54 (I p. 120) et III 30 (I p. 247). Aët. II 145 *ὀστακοὶ P* || 8 *καρκίνοι P* Orib. *καὶ καρκῖνοι v* et cancrique *M* || *τε καὶ πάγουροι* (repetit.) *καὶ κάραβοι S* || *καμαρίδες P* camarides *M* *καὶ καμμαρίδες* om. *S* Orib. || 9 *μὲν* add. *NS* Orib. subtilem quidem *M ὄστρακον* om. *S* || 10 *ὅμοιον PS* Orib. *ὅμοια v* || *ἥττονα NSV* Orib. minorem *M ἧττον Pv* Aët. || 11 *χυλόν* Orib. *χυμόν PSv* Aët. salsum humorem *M* || 12 *πάντα PS* Orib. Aët.: *κατὰ πάντα v τὰ πάντα N* || 13 *προσεψ. P* || 15 *τῶν* om. *NV* || *κοιλίαν PS* Orib. Aët.: *γαστέρα v* || *ἐναποτίθηται S* || 16 *χυμόν Pv χυλόν* Orib. || *ὥσπερ P* Orib.: *ὡς Sv* || 19 *τῶν μαλακίων P* || *Μαλάκια — ἔοικεν* exc. Aët. II 146 *Μαλάκια — ἐργάζεται χυμόν* exc. Orib. II 55 (I p. 121) || *καλοῦνται S* || 21 *ἄνθρωπος PS* Orib. *ἀνθρώποις v* hominibus *M* || 23 *ἁπτομένοις P* Orib. *ἁπτομένων S ἁπτομένῳ v* tangenti *M*

λεπιδωτὸν ἔχειν μήτε τραχὺ μήτ᾽ ὀστρακῶδες τὸ σκέπασμα· σκληρόσαρκα δ᾽ ἐστὶ καὶ δύσπεπτα καὶ βραχὺν ἐν ἑαυτοῖς περιέχοντα τὸν ἁλυκὸν χυμόν. εἰ μέντοι πεφθείη, τροφὴν οὐκ ὀλίγην δίδωσι τῷ σώματι. πλεῖστον οὖν καὶ ταῦτα τὸν ὠμὸν ἐργάζεται χυμόν.

Cap. XXXV. *Περὶ σελαχίων.* Τραχὺ καὶ λάμπον 737
ἐν τῇ νυκτὶ τὸ δέρμα τῶν τοιούτων ἐστὶ ζῴων· διὸ καί τινες ἀπὸ τοῦ σέλας ἔχειν ὠνομάσθαι φασὶν αὐτὰ σελάχια. μαλακὴν δ᾽ ἐν αὐτοῖς ἔχει τὴν σάρκα νάρκη τε καὶ τρυγών, ὥσπερ οὖν καὶ ἡδεῖαν ὑπιοῦσάν τε κατὰ γαστέρα μετρίως καὶ πεττομένην οὐ χαλεπῶς. ἀλλὰ καὶ τρέφει μετρίως, ὥσπερ καὶ τἄλλα πάντα τὰ μαλακόσαρκα. κοινὸν δ᾽ ἐν αὐτοῖς σχεδὸν ἅπασίν ἐστι πολυσαρκότερα τῶν μέσων μορίων τὰ κατὰ τὰς οὐρὰς εἶναι· μάλιστα δὲ τοῦθ᾽ ὑπάρχει ταῖς νάρκαις. ἔοικε γάρ τοι τὰ μέσα τῶν ζῴων τούτων οἷόνπερ χόνδρον τακερὸν ἐν ἑαυτοῖς ἔχειν. βάτοι δὲ καὶ λειόβατοι καὶ ῥῖναι καὶ πάνθ᾽ ὅσα τοιαῦτα σκληρότερα καὶ δυσπεπτότερα καὶ τροφὴν πλείονα τῷ σώματι παρέχοντα νάρκης τε καὶ τρυγόνος ἐστίν.

Cap. XXXVI. *Περὶ τῶν κητωδῶν ζῴων.* Εἴρηται μὲν ἤδη τι καὶ πρόσθεν ὑπὲρ τῶν ἐν τῇ θαλάττῃ κητωδῶν ζῴων, ἐξ ὧν εἰσιν αἵ τε φῶκαι καὶ αἱ φάλαιναι δελφῖνές τε καὶ ζύγαιναι καὶ τῶν θύννων οἱ μεγάλοι καὶ πρὸς αὐτοῖς οἱ κύνες ὅσα τ᾽ ἄλλα τοιαῦτα, καὶ νῦν δὲ περὶ αὐτῶν ἐν 738
κεφαλαίῳ λεκτέον, ὡς ἅπαντα τὰ τοιαῦτα καὶ σκληρὰν καὶ κακόχυμον ἔχει καὶ περιττωματικὴν τὴν σάρκα. καὶ διὰ

---

2 *σκληρόσαρκα — χυμόν* exc. Aët. l. l. || *αὐτοῖς P* || 3 *χυμόν PSv* Aët. *χυλὸν* Orib. || *μέντοι*] *μὲν S* || 4 *οὖν S* Orib. Aët. *δ᾽ οὖν Pv* || 6 *Τραχὺ – τρυγόνος ἐστί* exc. Orib. II 56 (I p. 122) *Τραχὺ — τρέφει μετρίως* exc. Aët. II 147 || *λάμπον S* Orib. Aët. *λαμπρὸν BNPV* || 8 *ὀνομάζεσθαι* Aët. || 10 *ὥσπερ καὶ ἀηδῆ ὑπιοῦσάν S* || 11 *τρέφει δ᾽ οὐ μετρίως* Aët. || 12 *ὥσπερ S* Orib. *ὥσπερ γε Pv* || *τἄλλα PS* Orib. *τὰ ἄλλα v* || *τὰ* om. *PS* || *μαλακόσαρκα ABNPV* Orib. *μαλακόστρακα v* om. *S* quae mollis carnis *M* || 13 *σχεδὸν PS* Orib. om. *v* fere *M* || 14 *μορίων*] *σαρκίων S* || 16 *οἷα περ* Orib. || *ἑαυτοῖς S αὐτοῖς P* in se ipsis *M* || 17 *ῥῖνες NP ῥίναις B* || 18 *δύσπεπτα S* || 20 cf. Paul. Aeg. I 94 || 21 *τι* add. *S* om. cett. iam aliquid et prius *M* || 22 *φῶκαι — ἄγουσι* exc. Orib. II 57 (I p. 123) || *αἱ φάλαιναι PS αἱ* om. cett. || 24 *περὶ BNPS* om. *v* de ipsis *M* || *τῶν αὐτῶν S* || 25 *καὶ σκληρὰν Sv* et duram et *M* *καὶ* om. *P*

τοῦτο προταριχεύοντες αὐτὰ τοὐπίπαν εἰς χρῆσιν ἄγουσι λεπτομεστέραν ἐργαζόμενοι τὴν ἐξ αὐτῶν ἀναδιδομένην τροφὴν εἰς τὸ σῶμα καὶ διὰ τοῦτο πεφθῆναί τε δυναμένην θᾶττον αἱματωθῆναί τε μᾶλλον. ἡ γάρ τοι πρόσφατος, ὅταν μὴ πάνυ καλῶς πεφθῇ, πλεῖστον ἐν ταῖς φλεψὶν ἀθροίζει τὸν ὠμὸν χυμόν.

Cap. XXXVII. *Περὶ τῶν θαλαττίων ἐχίνων.* Καὶ δι' οἰνομέλιτος αὐτοὺς προεσθίουσι καὶ διὰ γάρου γαστρὸς ὑπαγωγῆς ἕνεκα καὶ λοπάδας ἐξ αὐτῶν σκευάζουσιν ἐπεμβάλλοντες ᾠῶν τε καὶ μέλιτος καὶ πεπέρεως. ἔστι δὲ τῶν ὀλιγοτρόφων ἐδεσμάτων καὶ μέσων τῆς κατὰ τὸ λεπτύνειν καὶ παχύνειν τοὺς χυμοὺς δυνάμεως.

Cap. XXXVIII. *Περὶ μέλιτος.* Ἡ τῶν τροφῶν ὕλη πᾶσα μέχρι δεῦρο διττοῖς γένεσι περιληφθεῖσα τὸ μὲν ἕτερον αὐτῶν ἐκ φυτῶν εἶχε, τὸ δ' ἕτερον ἐκ ζῴων. ἑκατέρου δ'
739 αὐτῶν ἀφώρισται τὸ μέλι. γίγνεται μὲν γὰρ ἐπὶ τοῖς φύλλοις τῶν φυτῶν, ἔστι δ' οὔτε χυλὸς αὐτῶν οὔτε καρπὸς οὔτε μόριον, ἀλλ' ὁμογενὲς μὲν ταῖς δρόσοις, οὐ μὴν οὔτε συνεχῶς οὔθ' ὁμοίως ἐκείναις γίγνεται δαψιλές. οἶδα δέ ποτε θέρους ὥρᾳ πλεῖστον ὅσον ἐπὶ τοῖς τῶν δένδρων καὶ θάμνων καί τινων βοτανῶν φύλλοις εὑρεθέν, ὡς ὑπὸ τῶν γεωργῶν λέγεσθαι παιζόντων, ὁ Ζεὺς ἔβρεξε μέλι. προηγεῖτο δὲ νὺξ μὲν εὐψυχὴς ὡς ἐν θέρει — θέρους γὰρ ἦν ὥρα τηνικαῦτα — θερμὴ δὲ καὶ ξηρὰ κρᾶσις ἀέρος ἐπὶ τῆς προτεραίας. τοιγαροῦν ἐδόκει τοῖς δεινοῖς περὶ φύσιν ἐκ τῆς γῆς τε καὶ τῶν ὑδάτων ἀτμὸν ἀκριβῶς λεπτυνθέντα καὶ πεφθέντα πρὸς τῆς ἡλιακῆς θερμότητος ὑπὸ τῆς ἐπιγενομένης ἐν τῇ νυκτὶ ψύξεως ἀθροισθῆναι πιληθέντα. παρ' ἡμῖν μὲν οὖν σπανίως φαίνεται τοῦτο γιγνόμενον, ἐν δὲ τῷ ὄρει τῷ Λιβάνῳ καθ' ἕκαστον ἔτος οὐκ ὀλίγον. ὥστ' ἐκπεταν-

4 *τοι* om. *S* || 7 *τῶν PS* om. *v* || *θαλαττίων PS θαλασσ. v* || 8 *δι' οἰνομέλιτος — δυνάμεως* exc. Aët. II 148 || *προεσθίουσι BNV* Aët. *ἔμπροσθεν ἐσθίουσι P ἐσθίουσι S* || 9 *ἕνεκα P* Aët. *ἕνεκεν v* || 10 *μέλιτος καὶ πεπέρεος PS πεπέρεως καὶ μέλιτος v* mellis et piperis *M* || 11 *καὶ μέσων* om. *P καὶ τῶν μέσων S* || 12 *τοὺς χυμοὺς P* Aët. *χυμοὺς Sv* || 13 cf. Paul. Aeg. I 96 || 15 *αὐτῶν* post alterum *ἕτερον* colloc. *BV* || *ἑκατέρου* scripsi: *ἑκατέρας* codd || 17 *αὐτῶν* om. *S* || 18 *τοῖς δρόσοις* BN^1V || 23 *εὐψυγὴς P εὔθερμος S* || 24 *δὲ* om. *S* || 25 *τοιγαροῦν ἐδόκει P ἐδόκει τοίνυν Sv* || 26 *λεπτυνθῆναι P* || 28 *ἐν τῇ νυκτὶ PS ἐπὶ τῆς νυκτὸς v ὑπὸ τῆς ν. BNV*

νύντες ἐπὶ τῆς γῆς δέρματα καὶ σείοντες τὰ δένδρα δέχονται τὸ ἀπορρέον ἐπ' αὐτὰ καὶ χύτρας καὶ κεράμια πληροῦσι τοῦ μέλιτος ὀνομάζοντες αὐτὸ δροσόμελί τε καὶ ἀερόμελι.
πρόδηλος μὲν οὖν ἡ ὕλη τῇ γενέσει τοῦ μέλιτος ὁμογενής 740
τις οὖσα ταῖς δρόσοις, εἰς ἀρετὴν δὲ καὶ κακίαν αὐτῷ φαίνεταί τι προσέρχεσθαι παρὰ τῶν φυτῶν, ἐφ' ὧν τοῖς φύλλοις ἀθροίζεται, καὶ διὰ τοῦτο γίγνεται κάλλιστον, ἔνθα πλεῖστα θύμα καί τινες ἄλλαι θερμαὶ καὶ ξηραὶ τῇ κράσει βοτάναι τε καὶ θάμνοι. λεπτομερέστατον τοιγαροῦν ἐστι μέλι τὸ γεννώμενον ἐπὶ τοῖς τοιούτοις φυτοῖς καὶ διὰ τοῦτο ῥᾳδίως ἐκχολοῦται κατὰ τὰ θερμὰ σώματα· τοῖς ψυχροῖς δ' ἐπιτηδειότατόν ἐστιν, εἴτε δι' ἡλικίαν εἴτε διὰ νόσον εἴτε φύσει τοιαῦθ' ὑπάρχει. ταῦτα τοίνυν ὑπ' αὐτοῦ τρέφεσθαι πέφυκεν αἱματωθέντος, ὡς ἔν γε τοῖς θερμοῖς ἐκχολοῦσθαι φθάνει πρὶν αἱματωθῆναι. λεπτομερὲς δ' ὑπάρχον ἐξ ἀνάγκης ἔχει τι καὶ δριμύ, δι' ὃ καὶ πρὸς ἔκκρισιν ἐπεγείρει τὴν γαστέρα· τοῦτ' οὖν ἀφαιροῦντες αὐτοῦ πρὸς ἀνάδοσίν τε καὶ θρέψιν ἐπιτηδειότερον ἐργαζόμεθα. καλλίστη δ' ἀφαίρεσις γίγνεται μιχθέντος μὲν πρῶτον ὕδατι πολλῷ, μετὰ τοῦτο δ' ἑψηθέντος, ἄχριπερ ἂν ἀφρίζον παύσηται. προσήκει δ' αἴρειν ἀπ' αὐτοῦ δηλονότι συνεχῶς τὸν ἀφρὸν εὐθὺς ἅμα τῷ γενέσθαι.
διὰ γάρ τοι τῆς τοιαύτης παρασκευῆς ἀποθέμενον τὴν δριμύ- 741
τητα καὶ μηκέτ' ἐρεθίζον εἰς ἔκκρισιν τὴν κοιλίαν ἀναδίδοται πᾶν οὐ βραδέως. τὸ δ' ἐπ' ὀλίγον ἢ οὐδ' ὅλως ἑψηθὲν

---

1 τῆς γῆς *PS* γῆς *v* || δέχεσθαι *S* || 2 τὸν ἀπορρέοντα *S* || ἐπ' αὐτὰ *P* ἐπ' αὐτὰς *S* ἀπ' αὐτῶν *v* defluens super ipsa *M* || 3 ὀνομάζοντες αὐτὸ *PS* ὀνομάζουσι δ' αὐτὸ *v* nominantes ipsum roris mel *M* || 5 τις οὖσα] τῇ οὐσίᾳ *S* || εἰς ἀρετὴν — θάμνοι exc. Orib. II 62 (I p 170) || 6 παρὰ] πρὸς *P* || 7 γίγνεσθαι *PS* γίνεται *v* Orib. κάλλιον *PS* κάλλιστον *v* Orib. fieri melius *M* || 8 πλεῖστα θύμα *P* Orib. πλεῖστοι θύμοι *Sv* || 9 λεπτομερέστατον — φυτοῖς exc. Aët. I (s. *v* μέλι) λεπτομερέστατον *P* Aët. λεπτομερέστερον *Sv* subtilissimarum igitur partium *M* || 10 ἐπὶ *PS* ἐν *v* || 11 ἐπιτηδειότερον *S* || 14 ἔν γε *BSV* ἐγγὺς *Pv* sicut in calidis *M* || ἐκχολωθῆναι *P* ἐκχολοῦσθαι *Sv* || φθάνει] φαίνεσθαι *S* || 15 λεπτομερὲς — τῷ γενέσθαι exc. Aët. l. l. || ἐξ ἀνάγκης om. *S* || 16 δι' οὗ καὶ *P* δι' οὗ Aët. διὸ *Sv* propter quod et ad *M* || 17 αὐτοῦ *PS* αὐτῷ *v* αὐτὸ *BV* || θρέψιν *PS* Aët. πέψιν *v* et nutritionem || 19 μὲν *S* om. cett. || ἑψηθέντος — γενέσθαι exc. Paul. Aeg l. l. || 20 ἄχριπερ *Sv* Aët. Paul. μέχριπερ *P* || διαιρεῖν *S* || 21 δηλονότι συν. *PS* συν. δ. *v* || γεννᾶσθαι *S* Paul. Aeg. || 22 τοι om. *S* || 23 ἐρεθίζειν *S* || 24 πᾶν *PS* om. *v* distribuitur omne *M* || τὸ δ' — πεφθῆναι exc. Aët. l. l.

μελίκρατον ὑπέρχεσθαι φθάνει πρὸ τοῦ πεφθὲν ἀναδοθῆναί τε καὶ θρέψαι τὸ σῶμα. διαφορὰ δ' αὐτοῖς ἐστι κἂν τῷ φῦσαν μέν τινα γεννᾶν ἐν τῇ κοιλίᾳ καὶ τοῖς ἐντέροις τὸ μὴ τελέως ἑψηθέν, ἄφυσον δὲ καὶ διουρητικὸν γίγνεσθαι τὸ κατὰ τὴν ἕψησιν ἀποθέμενον ἅπαντα τὸν ἀφρόν. εἰ δὲ χωρὶς ὕδατος μίξεως ἐκλείχοι τις τὸ μέλι μόνον, ἧττον μὲν τρέφει, μᾶλλον δ' ὑπάγει τὰ κατὰ τὴν γαστέρα. πλέον δ' εἴ τις αὐτοῦ προσενέγκοιτο, τὴν ἄνω κοιλίαν εἴωθεν ἐπ' ἔμετον ἐξορμᾶν. ἑψηθὲν δὲ χωρὶς ὕδατος οὔτ' ἐμετικὸν ὁμοίως ἐστὶν οὔθ' ὑπακτικὸν τῶν κατὰ τὴν κοιλίαν, ἀλλ' ἀναδίδοταί τε καὶ τρέφει μᾶλλον. οὖρα δ' ἧττον κινεῖ τοῦτο τοῦ μεθ' ὕδατος ἑψηθέντος. οὐ μὴν οὐδ' ὁπότε τρέφει, τροφὴν ἀξιόλογον δίδωσι τῷ σώματι, ὥστε τισὶν ἔδοξεν οὐδὲ τρέφειν ὅλως. ἀλλὰ πρὸς μὲν τούτους αὐτάρκως εἴρηται διὰ τοῦ τρίτου τῶν εἰς τὸ Περὶ διαίτης ὀξέων Ἱπποκράτους 742 ὑπομνημάτων, ὅ τινες μὲν ἐπιγράφουσι Πρὸς τὰς Κνιδίας γνώμας, ἔνιοι δὲ Περὶ πτισάνης, ἁμαρτάνοντες ἀμφότεροι, καθότι δέδεικται διὰ τῶν εἰς αὐτὸ γεγονότων ἡμῖν ὑπομνημάτων. ἐν δὲ τῷ παρόντι λόγῳ τοσαῦτ' εἰπεῖν ὑπὲρ αὐτοῦ βέλτιον ἦν, ὅσα λέλεκται. κεφάλαιον δ' αὐτῶν ἐστι, γέρουσι μὲν καὶ ὅλως ταῖς ψυχραῖς τοῦ σώματος κράσεσιν ἐπιτήδειον εἶναι, τοῖς δ' ἀκμάζουσι καὶ θερμοῖς ἐκχολοῦσθαι, τροφὴν δ' ὀλίγην ἡμῖν ἐξ αὐτοῦ γίγνεσθαι μὴ φθάσαντος εἰς χολὴν μεταβαλεῖν, ὡς, εἴ γ' αὐτῷ τοῦτο συμβαίη, τρέφειν οὐδ' ὅλως τηνικαῦτα δύνασθαι. πρόδηλον δ', ὅτι τὴν ὠχρὰν καὶ ξανθὴν χολὴν ὑπ' αὐτοῦ γεννᾶσθαι λέγομεν, οὐ τὴν μέλαιναν. εἴρηται γὰρ ἤδη πολλάκις ἐν πολλοῖς ἔθος εἶναι τοῖς ἰατροῖς

---

1 *πεφθὲν P πεφθῆναι Sv* Aët. ante quam decoctum distribuatur *M* || *ἀναδοθῆναι* om. *S* || 3 *μέν* om. *S* || 4 *οὐρητικὸν S* || 5 *ἀποτιθέμενον S* || *εἰ δὲ — ἀξιόλογον δίδωσι* exc. Orib. II 62 (I p. 170) || 6 *ἐκλείχων S* || 7 *τὰ* om. *S* || 8 *προσενέγκοιτο BNPSV προσενέγκοι v προσενέγκαιτο* Orib. || *ἐπ' P εἰς* cett. *πρὸς* Orib. || 10 *ὁμοίως ἐστὶν PS* Orib. *ἐστιν ὁμοίως v* || *τὴν* om. *P* || *κοιλίαν] γαστέρα P* || *ἀλλ'* om. *P* || 11 *κενοῖ S* || 13 *τῷ σώματι* om. *S* || *τις P* || 15 *ὀξέων PS ὀξέων νοσημάτων BNVv* || 16 *ὅ τινες ἐπιγρ.* om. *S* || *κνιδείας P κνίδας S* || 18 *καθὸ S* || *αὐτὸ PS αὐτὰ v* || 20 *γέρουσι – δύνασθαι* exc. Orib. II 62 (I p. 171). Aët. l. 1 || 21 *ταῖς ABNPSV* om. *v* || 22 *θερμαῖς* Aët. || 24 *γε τοῦτ' αὐτῷ S γ' αὐτῷ* om. *P* || *συμβαίη τοῦτο* Orib. || 27 *γὰρ ἤδη] δὲ P* enim iam *M*

τὴν τοιαύτην χολὴν ἁπλῶς ὀνομάζειν ἄνευ τῆς κατὰ τὴν χρόαν προσθήκης, τὰς δ' ἄλλας ἁπάσας σὺν τῷ τῆς χρόας ἑρμηνεύειν ὀνόματι. φαίνονται δὲ κενούμεναι πλὴν τῆς πρασιζούσης αἱ ἄλλαι πᾶσαι χαλεπῶς νοσοῦντος τοῦ σώματος. ἡ ξανθὴ δὲ καὶ ὠχρὰ καὶ πρασοειδὴς καὶ χωρὶς νοσήματος ἐμοῦνταί τε καὶ διαχωροῦνται πολλάκις.

Cap. XXXIX. *Περὶ οἴνου.* Ὅτι μὲν ἐκ τῶν τρε- 743
φόντων ἐστὶν ὁ οἶνος, ἅπαντες ὁμολογοῦσι· καὶ εἴ γε τὸ τρέφον ἅπαν τροφή ἐστι, ῥητέον εἶναι [ἐκ τοῦ γένους] τῶν τροφῶν καὶ τὸν οἶνον. ἀλλ' ἔνιοί γε τῶν ἰατρῶν οὔ φασι δεῖν ὀνομάζειν τροφὴν αὐτόν· ἀντιδιαιρεῖσθαι γοῦν κατὰ τοὺς λόγους τῇ τροφῇ τὸ ποτόν, ὅπερ καὶ πόμα προσαγορεύεται, καθάπερ γε καὶ ἡ τροφὴ σιτίον καὶ ἔδεσμα καὶ ἐδεστόν. τροφὴν μὲν οὖν διὰ ταῦτα καλεῖν οὐκ ἀξιοῦσι τὸν οἶνον, ὁμολογοῦσί γε μὴν τρέφειν αὐτόν, οὗ νῦν εἰς τὰ παρόντα δεόμεθα. καὶ εἴπερ καὶ ἄλλας τινὰς ὕλας τρέφειν μὲν συνεχώρουν, ἐκώλυον δὲ τροφὰς ὀνομάζειν, ἠθροίσαμεν ἂν ἁπασῶν ἐν ἑνὶ γράμματι τὴν διδασκαλίαν· ἐπεὶ δὲ τὸν οἶνον μόνον οὐκ ἀξιοῦσι τροφὴν ὀνομάζειν, καίτοι τρέφοντα, συγχωρησάτωσαν ἡμῖν τῷ περὶ τῶν τροφῶν λόγῳ βραχὺν ὄντα τὸν περὶ τῶν οἴνων προσθεῖναι. ἃς γὰρ Ἱπποκράτης αὐτοῦ δυνάμεις εἶπεν ἐν τῷ Περὶ διαίτης ὀξέων, οὐχ ὡς τροφῆς εἰσιν, ἀλλ' ὡς φαρμάκου μᾶλλον. ἐκείνας μὲν οὖν ἔν τε τῷ τρίτῳ τῶν εἰς ἐκεῖνο τὸ βιβλίον ὑπομνημάτων

---

3 *πλὴν*] *πρὶν* N^1*SV* || 4 *χαλεπῶς* om. *S* || 5 *νοσήματος P νόσων S νοσημάτων v* sine aegritudinibus *M* || 6 *ἐμοῦνται τ. κ. διαχωροῦνται PS ἐμεῖται τ. κ. διαχωρεῖται v* || 9 *ῥητέον* codd. *ῥητέος v* || *εἶναι S ὡς εἴη ἂν P εἴη ἂν ABNV ἂν εἴη v* || *ἐκ τοῦ γένους* om. *S* || 10 *οἶνον S ὁ οἶνος* cett. dicendum esse et alimentorum vinum *M* || *γε* om. *S* || 11 *δεῖν οἶνον* (add.) *S* || 12 *τὸ* om. *S* || 13 *γε* om. *S* || *ἡ* om. *P* || post *σιτίον* add. *τε v* || *καὶ ἔδεσμα P καὶ ἐδεστὸν ἔδεσμα v καὶ ἔδεσμα καὶ ἐδεστόν S* sicut alimentum cibusque et esibile et edulium *M* || 15 *γε PS* om. *v* || 17 *ἠθροίσαμεν ἂν* (om. *S*) *ἁπασῶν* (*ἁπλῶς P*) *ἐν ἑνὶ γράμματι τὴν διδασκαλίαν BNPS* verba *ἠθροίσαμεν* usque ad *τροφὴν* om. *AV τὴν ἁπασῶν αὐτῶν διδασκαλίαν εἰς ἕνα λόγον συλλέγοιμεν ἂν v* || 18 *ἐπεὶ δέ τὸν οἶνον μόνον οὐκ ἀξ. τροφὴν ὀνομάζειν BNPS ὅταν δὲ οὐκ ἐθέλωσιν τὸν μόνον οἶνον ὀνομάζειν τροφὴν v* quoniam autem vinum solum non volunt alimentum nominare *M* || 20 *συγχωρησάτωσαν* N^2 *συγχωρήσουσι τε S συγχωρήσουσι BNPV* concedant *M* || 22 *αὐτοῦ PS* om. *v* || 23 *τε P* om. cett.

744 ἐξηγησάμεθα κἀν τῇ τῆς Θεραπευτικῆς μεθόδου πραγματείᾳ κἀν τῇ τῶν Ὑγιεινῶν. ἐν δὲ τῷ νῦν ἐνεστῶτι λόγῳ τὰς ἐν τῷ τρέφειν αὐτοῦ διαφορὰς ἐροῦμεν ἐντεῦθεν ἀρξάμενοι. πάντων μὲν οὖν οἴνων οἱ ἐρυθροί τε ἅμα καὶ παχεῖς εἰς αἵματος γένεσιν ἐπιτηδειότατοι, βραχυτάτης δεόμενοι τῆς εἰς αὐτὸ μεταβολῆς, ἐφεξῆς δ' αὐτῶν οἱ μέλανές τε ἅμα καὶ γλυκεῖς καὶ παχεῖς, εἶθ' οἱ μὲν κατὰ τὴν χρόαν ἐρυθροὶ καὶ μέλανες, ἐν δὲ τῇ συστάσει παχεῖς, ἔχοντες ἅμα τούτοις τι καὶ τῆς στυφούσης ποιότητος. τούτων δ' ἧττον οἱ λευκοί τε ἅμα καὶ παχεῖς καὶ στρυφνοὶ τρέφειν πεφύκασιν. ἁπάντων δ' ἥκιστα τρέφουσιν οἱ λευκοὶ μὲν τῇ χρόᾳ, λεπτοὶ δὲ τῇ συστάσει, παραπλήσιοί πως ὄντες ὕδασι τοῖς εἰς τὸ καλούμενον ὑδρόμηλον ἐπιτηδείοις. ὅτι μὲν οὖν οἱ παχεῖς οἶνοι τροφιμώτεροι τῶν λεπτῶν εἰσιν, ἥ τε φύσις αὐτῶν ἐνδείκνυται καὶ ἡ πεῖρα μαρτυρεῖ. πέττονται δὲ κατὰ τὴν γαστέρα καὶ ἀναδίδονται μᾶλλον οἱ γλυκεῖς τῶν αὐστηρῶν, ὡς ἂν καὶ θερμότεροι τὴν δύναμιν ὄντες. οἱ δὲ παχεῖς πάνυ πέττονται μὲν βραδύτερον, ὥσπερ γε καὶ ἀναδίδονται,
745 γαστρὸς δ' ἰσχυρᾶς ἐπιτυχόντες, ὡς πεφθῆναι καλῶς, πλείονα τροφὴν διδόασι τῷ σώματι. πρόδηλον δ', ὅτι, καθάπερ εἰς τὸ τρέφειν εἰσὶ βελτίους τῶν λεπτοτέρων, οὕτως εἰς οὔρησιν χείρους.

Cap. XL. *Περὶ τῶν ἀναβληθέντων ἐν τῷ πρόσθεν λόγῳ.* Ἀνεβαλόμην εἰπεῖν ἐπὶ τῇ τελευτῇ τοῦ λόγου περὶ

---

1 *ἐξηγησάμεθα S ἐξηγήμεθα v· ἐξειργάσμεθα P* exposuimus *M* || 2 *κἂν] καὶ S* || *ἐνεστηκότι PS ἐνεστῶτι BNV* || 4 *πάντων μὲν — λεπτοὶ δὲ τῇ συστάσει* exc. Orib. III 13 (I p. 209) Paul. l. l. Aët. I *πάντων μὲν οἴνων PS π. μ. οὖν οἴνων* Aët. om. *NV ἁπάντων οὖν τῶν οἴνων v* omnium quidem igitur vinorum *M* || 6 *αὐτοῖς P* || *τε ἅμα PS* Orib. *τε BNV* || 7 vocabula *καὶ παχεῖς - μέλανες* om. *P* || *μὲν S* om. cett. *κατὰ μὲν* Aët. || *χροιὰν S χρείαν VA* || 8 *ἔχοντες] ὄντες S* || *τι* om. *BNV* || 9 *καὶ τῆς BNV* Aët. *τῆς PS* aliquid et *M* || *δ' ἔτι ἧττον S* || 10 *ἁπάντων δ' ἥκιστα τρέφουσιν* om. *S* || 11 *χροιᾷ S* || 12 *δέ πως P* || 13 *ὑδρόμηλον BNV ὑδρόμελον P ὑδρόμυλον S* idromel *M ὑδρόμελι v* || 14 *τε] γε P* || 15 *πέττονται — οὔρησιν χείρους* exc. Aët. I || 17 *τὴν δύναμιν ὄντες PS ὄντες τὴν δ. BNVv* || 19 *ἰσχυρᾶς PS* Aët. *ἰσχυροτέρας BNVv* ventri forti *M* || *ὥστε S* || *πλείονα P* Aët. *πλέονα* cett. || 20 *δίδωσι S* || 21 *λεπτομερῶν S* || 23 *Περὶ τῶν ἀναβληθέντων 'ἐν τῷ πρόσθεν (πρώτῳ P) λόγῳ BNPSV Περὶ τῶν ταριχευομένων ἐν τῷ πρόσθεν λόγῳ ἀναβληθέντων v* || 24 *ἀνεβαλλόμην ABNSV εἰπεῖν PS ἐρεῖν v*

τῶν ταριχευομένων καὶ τῶν μέσων ἐδεσμάτων. ὅπως οὖν μηδὲ ταῦτα λείποι, καιρὸς ἤδη διελθεῖν ἑκατέρων ἰδίᾳ τὰς δυνάμεις· ἐπιτήδεια πρὸς ταριχείαν ἐστὶ σώματα ζῴων, ὅσα σκληράς τε ἅμα καὶ περιττωματικὰς ἔχει τὰς σάρκας· ὀνομάζω δὲ περιττωματικάς, ὡς κἀν τῷ πρόσθεν λόγῳ λέλεκται, τὰς ἐχούσας ἐν ἑαυταῖς ὑγρότητα παρεσπαρμένην φλεγματικωτέραν. καὶ ὅσῳ γ' ἂν ἥδε πλείων ᾖ καὶ παχυτέρα, τοσῷδε μᾶλλον ἀμείνων ἡ σὰρξ γίγνεται ταριχευθεῖσα. τὰ δ' ἤτοι πάνυ μαλακὴν ἢ πάνυ ξηρὰν καὶ ἀπέριττον ἔχοντα τὴν ἕξιν τοῦ σώματος οὐκ ἐπιτήδεια ταριχεύεσθαι. δύναμις γάρ ἐστι τῶν ἁλῶν, ὡς ἐν τῇ τῶν Ἁπλῶν φαρμάκων δέδεικται πραγματείᾳ, σύνθετος ἔκ τε τοῦ διαφορεῖν τὰς περιττὰς ὑγρότητας, οἷς ἂν ὁμιλήσωσι σώμασι, καὶ λεπτύνειν αὐτὰ καὶ συνάγειν εἰς ἑαυτά, τοῦ τῶν νίτρων ἀφροῦ καὶ τοῦ τῶν 746 χαύνων ἀφρονίτρων τὸ μὲν λεπτύνειν καὶ διαφορεῖν ἐχόντων, τὸ δὲ συνάγειν ἢ σφίγγειν οὐκ ἐχόντων. ὅσα τοίνυν ἐστὶ φύσει ξηρὰ σώματα, διαπαττόμενα τοῖς ἁλσὶν ἄβρωτα γίγνεται σκελετευόμενα. καί τις ἐπιχειρήσας ταριχεῦσαι λαγωὸν ὅμοιον εἰργάσατο ταῖς σκελετευθείσαις γαλαῖς. αἱ δὲ τῶν ἀκμαζόντων τε καὶ πιόνων ὑῶν σάρκες ἐπιτήδειοι ταριχεύεσθαι τὴν ἀτοπίαν ἑκατέραν ἐκπεφευγυῖαι, ξηρότητα μὲν τῶν γεγηρακότων, ἄμετρον δ' ὑγρότητα τῶν νέων χοίρων. ὥσπερ γὰρ τὰ ξηρὰ σώματα βύρσαις ὅμοια γίγνεται ταριχευθέντα, κατὰ τὸν ἐναντίον τρόπον ὅσα λίαν ὑγρά, διαρρεῖ καὶ τήκεται τοῖς ἁλσὶν ὁμιλοῦντα. διὰ τοῦτ' οὖν οὐδὲ

---

1 *οὖν* om. *S* || 2 *ἰδίᾳ PS* om. *v* singillatim *M* || 3 post *δυνάμεις* add. *περὶ τῶν ταριχευομένων BNPSV* de salsis *M* om. *v* || *ἐπιτήδεια— σάρκας* exc. Orib. IV 1 (I p. 265) Aët. II 149 || *εἰσὶ PS* || 4 *τε ἅμα* om. *P* || 5 *λέλεκται* add. *P* om. cett. sermone ostensum est *M* || 6 *ἐν αὐταῖς P αὐτῷ N* || 7 *γ' ἂν BNSV ἂν P κἂν A* || *ᾖ γε πλείων αὕτη καὶ S* || *πλείω ἢ καὶ παχυτέραν BNV* || 8 *τοσούτῳ S* || *ταριχευθεῖσα PS ταριχευομένη v* || *τὰ δ' — ταριχεύεσθαι* exc. Orib. l. l. Aët. l. l. || 9 *πάνυ* om. *S* || *σκληρὰν P ξηρὰν Sv* Orib. valde duram *M σκληρὰν ἢ ξηρὰν* Aët. || 11 *δέδεικται πραγμ. PS πραγμ. δέδ. v* || 13 *ὁμιλήσωσι P ὁμιλῇ Sv* || *λεπτ. εἰς ἑαυτὰ καὶ συν. αὐτὰ S* || 14 *λίτρων VA* || *τοῦ* post *καὶ* om. *S* || 15 *ἀφρολίτρων PA* || 16 *ὅσα τοίνυν — Σαξιτανὰ καλούμενα* exc. Orib. IV 1 (I p 265 67) || 17 *φύσει ξηρά ἐστι S* || 18 *σκληροτευόμενα NV* || 20 *τε* om. *S* || 21 *ἐκπεφευγέναι P* || 22 *ἄμετρον δ' ὑγρ. S* Orib. *ὑγρ. δ' ἀ.* cett. || 23 *ὥσπερ — ὁμιλοῦντα* exc. Aët. II 149 || *γὰρ*] *γε S* || 25 *καὶ τήκεται NSV* Orib. Aët. *καὶ κατατήκ. F κατατήκ. v*

τῶν ἰχθύων ὅσοι μαλακόσαρκοί τ᾽ εἰσὶ καὶ ἀπεριττοι, καθάπερ οἱ πετραῖοι καλούμενοι καὶ τῶν ὀνίσκων οἱ ἐκ καθαρᾶς θαλάττης, εἰς ταριχείαν εἰσὶν ἐπιτήδειοι. κορακῖνοι δὲ καὶ μύλλοι καὶ πηλαμύδες ἔτι τε σάρδαι καὶ σαρδῖναι καὶ τὰ Σαξιτανὰ καλούμενα πρὸς ταριχείαν ἐπιτήδεια. καὶ τὰ κητώδη δὲ τῶν θαλαττίων ζῴων ταριχευόμενα βελτίω γίγνεται περιτ-
747 τωματικὴν ἔχοντα καὶ αὐτὰ τὴν σάρκα. μοχθηραὶ δὲ τρίγλαι πρὸς ταριχείαν εἰσὶ διὰ τὸ ξηρὰν καὶ ἀπέριττον ἔχειν τὴν σάρκα. πρόδηλον δ᾽ ἐκ τούτων, ὅσα μὲν σκληρὰ καὶ νευρώδη καὶ οἱονεὶ δερματώδη τε καὶ βυρσώδη γίγνεται, ταριχευθέντα δύσπεπτα πάντ᾽ εἶναι· τὰ δ᾽ ἐναντίως διατιθέμενα λεπτομερῆ μὲν αὐτὰ γίγνεται, λεπτύνει δ᾽ ἐσθιόμενα τοὺς παχεῖς καὶ κολλώδεις χυμούς. ἄριστα δ᾽ ἐστὶ τῶν εἰς ἐμὴν πεῖραν ἐλθόντων τά τε Γαδειρικὰ πρὸς τῶν ἔμπροσθεν ἰατρῶν ὀνομαζόμενα ταρίχη, σάρδας δ᾽ αὐτὰς καλοῦσιν οἱ νῦν, οἵ τ᾽ ἐκ τοῦ Πόντου κομιζόμενοι μύλλοι. δευτέραν δ᾽ ἐπ᾽ αὐτοῖς ἔχουσι τάξιν οἵ τε κορακῖνοι καὶ αἱ πηλαμύδες καὶ τὰ Σαξιτανὰ καλούμενα.

Cap. XLI. *Περὶ τῶν μέσων ἐδεσμάτων.* Καθ᾽ ἑκάστην διαφορὰν ὧν εἶπον ὑπάρχειν ἐν ταῖς τροφαῖς ἐστί τινα μέσα. καὶ γὰρ τῶν σκληροσάρκων καὶ μαλακοσάρκων εὕροις ἄν τι μέσον, ὡς μήθ᾽ ἁπαλόσαρκον ἔτι μήτε σκληρόσαρκον εἶναι, καὶ τῶν λεπτυνόντων τε καὶ παχυνόντων ἢ θερμαι-

---

1 *ὅσοι τῶν ἰχθύων S* || *τ᾽ NS* Orib. om. cett. || 3 *μύλλοι S μύλοι* cett. || 4 *πηλαμύδες S πηλαμήδες V πηλαμίδες* cett. || *σαρδίναι S σαρδῆναι* cett. || *Σαξιτανὰ* scripsi: *σαξάτινα PS σαταξίτινα NV* saxtana *M* cf. Athen. III 121a || 5 post *καλούμενα* add. *ταρίχη NSV καὶ ταρ. υ* om. *P* Orib. vocantur et tariche *M* || post *ταριχείαν* add. *εἰσὶν NPV* om. *S* Orib. || *δὲ* om. *S* || 7 *καὶ αὐτὰ S* Orib *καὶ ταῦτα* cett || *δὲ αἱ τρ.* Orib. || 9 *πρόδηλον – χυμούς* exc. Aët. l. 1 || *ὡς ὅσα* Orib. Aët. || 10 *οἷον S* || *τε καὶ βυρσώδη* om. *N* || *ταριχευτὰ S* || 11 *πάντ᾽ S* Orib. *πάνυ* cett. || *ἐστίν* Orib. || 12 *γίγνεται P γίνεσθαι S γίνονται NVυ* || 13 *δ᾽ εἰσὶ S* || 14 *τε* om. *S* || *Γαδειρικὰ NV* Orib. *Γαριδὰ S Σαρδικὰ P* sardice *M* cf. Hippocr. VIII 232. 244. || 15 *σαρίδας S* || *καλοῦσιν οἱ νῦν PS* Orib. *κ. οἵ τε νῦν NVA* || *οἵ τ᾽* om. *ANPV* || 16 *μύλλοι S μύλοι* cett. || 17 *πηλαμίδες* codd. || 18 *Σαξιτανὰ* scripsi: *σαξάτινα PS σαταξίτινα NV* || 19 *Καθ᾽ ἑκάστην — κεκραμένα* exc. Orib. II 64 (I p. 173) || 20 *εἶπεν PA* || *ἐν* om. Orib. || 22 *μήτε σκληρόσαρκον μήτε ἁπαλόσ.* Orib. || *ἔτι*] *εἶναι S* om. Orib. || 23 *εἶναι* ante *καὶ* om. *S* || *τε* om. *P*

νόντων τε καὶ ψυχόντων ἢ ξηραινόντων τε καὶ ὑγραινόντων. ἐπιτήδεια δ' ἐσθίεσθαι τοῖς μὲν ἄμεμπτον διαφυλάττουσι 748 τὴν φυσικὴν κρᾶσιν ζῴοις ὅσα ταῖς φύσεσιν αὐτῶν ἐστιν ὅμοια, τοῖς δὲ μοχθηρὰν ἢ ἐξ ἀρχῆς ἔχουσιν ἢ ὕστερον ἐπικτησαμένοις οὐχ ἡ τῶν ὁμοίων αὐτοῖς, ἀλλ' ἡ τῶν ἐναντίων ἐδωδὴ χρήσιμος. ὑπὸ μὲν γὰρ τῶν ὁμοίων φυλάττεται τὸ κατὰ φύσιν ἀμέμπτως ἔχον, ὑπὸ δὲ τῶν ἐναντίων εἰς τὴν οἰκείαν κρᾶσιν ἄγεται τὰ μοχθηρῶς κεκραμένα. τοιγαροῦν ἴδιον ἑκάστῃ φύσει ζῴου γενήσεται τὸ μέσον, οἷον ἀνθρώπῳ μὲν τοιόνδε, κυνὶ δὲ τοιόνδε καὶ τῶν ἄλλων δ' ἑκάστῳ, καὶ κατὰ μέρος ἀνθρώπῳ τόδε καὶ τόδε κατὰ τήνδε τὴν ἡλικίαν καὶ τήνδε καὶ προσέτι κατὰ τὰς τῶν ἐπιτηδευμάτων διαφορὰς ἐθῶν τε καὶ χωρίων, ἐν οἷς ἐκ πολλοῦ διατρίβουσιν.

---

1 *τε καὶ ψ.* *S* Orib. *ἢ ψ.* cett. || *τε καὶ ὑγρ.* *S* Orib *ἢ ὑγρ.* cett. et humectantium *M* || 2 *διαφυλάττουσι* *S* Orib. *φυλάττουσι* cett. || 4 *ὅμοια* om. *S* || *ἢ* ante *ἐξ* om. *S* || 5 *αὐτοῖς* Orib.: *ἑαυτοῖς* codd ipsis *M* || 6 *φυλάττεσθαι* *PA* || 8 *τὰ* om. *S* || 10 *δ'* om. *S* || 11 *καὶ* ante *κατὰ* om. *S* || *καὶ τόδε* add. *S* om. cett. || *καὶ κατὰ τήνδε* *NSV* || 13 *τε* om. *S* || *ἐξ ἄλλου* *S* || Subscriptiones: *τέλος Γαληνοῦ περὶ τῶν ἐν ταῖς τροφαῖς δυνάμεων βιβλίον τρίτον* *S* *τὸ τελευταῖον τουτὶ οὐ τοῦ Γαληνοῦ ἀλλὰ τῶν τινος αὐτοῦ ὑπομνηστῶν* (leg. *ὑπομνηματιστῶν*) *P* *τέλος Γαληνοῦ περὶ τροφῶν* *NV* (add. *τὸ τρίτον*).

Nachwort.

Ausser den in den früheren Programmen besprochenen Handschriften konnte ich für die Bearbeitung des vorstehenden Textes den Codex der Pariser Nationalbibliothek Supplement grec 764, den ich im August vorigen Jahres verglichen habe, benützen. Er gehört dem 14. Jahrhundert an und besteht aus einzelnen aus ihrer Verbindung gelösten Blättern, die am oberen und unteren Rand vielfach stark beschädigt sind, so dass einzelne Wörter oder Satzteile nicht mehr gelesen werden können. Die Handschrift bietet, obschon auch sie nicht frei ist von Fehlern aller Art, im ganzen einen recht guten Text; sie bestätigt nicht nur an sehr vielen Stellen die Lesarten von *P*, mit dem sie in keiner direkten verwandtschaftlichen Beziehung steht, sondern bringt auch an einer beträchtlichen Anzahl von Stellen allein das Richtige. Dies ist z. B. der Fall: p. 5, 24 *τοὺς τοιούτους*, 6, 8 *καί τινας ἑτέρας*, 8, 19 *ἐστὶ καὶ*, 8, 20 *ἀποτίθεται*, 9, 8 *τῆς ἐκ*, 10, 4 *ἄλλων μᾶλλον ἰχθύων*. 10, 11 *ἐσθίει*, 14, 11 *περιττωματικωτέραν*, 16, 19 *τε γὰρ*, 17, 22 *ἐκνοσηλευομένοις*, 21, 20 *ἐν ᾧπερ*, 22, 1 *πρῶτον*, 24, 4 *ζωμόν*, 25, 16 *ἑαυτοῖς*, 25, 21 *ἤδη τι*, 30, 7 *οἱ μὲν*, 31, 22 *ἄμετρον δ' ὑγρότητα*, 33, 1 *τε καὶ* (bis), 33, 2 *διαφυλάττουσι*, 33, 11 *τόδε καὶ τόδε*.

Viele dieser Lesarten werden durch die indirekte Überlieferung bei Oribasius und Aëtius bestätigt.

Ferner hatte ich Gelegenheit während der letzten Osterferien zwei Handschriften der Bibliotheca Ambrosiana in Mailand zu untersuchen. Von der einen, dem cod. Ambros. A 45 Sup. stellte es sich sofort heraus, dass

sie nur ein kurzes Exzerpt der Schrift Galens enthalte; sie konnte also für die Kritik nicht in Frage kommen. Die andere, cod. Ambros. B 108, ist eine Papierhandschrift des 14. Jahrhunderts, welche das Werk Galens zum grössten Teil enthält. Sie beginnt auf fol. 35 mit *κυάμων ἔδεσμα φυσῶδες ἐρέβινθος* = p. 533, 9 K. und schliesst mit *ὡς ἐν τῇ τῶν ἀπλῶν* = p. 745, 16 K. Das letzte Blatt ist verloren gegangen, so dass wie der Anfang so auch der Schluss fehlt. Aber auch nach fol. 122 ist ein Blatt ausgefallen, so dass auf *τὰ δὲ σκληρότερα* p. 734, 13 unmittelbar die Worte folgen *μήτ' ὀστρακῶδες τὸ σκέπασμα* p. 736, 14. Der Wert der Handschrift ist gering; sie stimmt meistens mit den beiden Codices in Venedig, deren Quelle sie zu sein scheint.

Schliesslich habe ich noch eine Handschrift der Hof- und Staatsbibliothek in München, cod. graec. 39, eingesehen, die nach dem Katalog der Handschriften der antiken Ärzte I. Teil, herausg. von H. Diels, das Werk Galens enthalten sollte. Aber nicht dieses, sondern Simeon Seths Syntagma de alimentorum facultatibus bietet sie unter dem irreführenden Titel: *Γαληνοῦ προοίμιον περὶ τροφῶν δυνάμεως, κατὰ στοιχεῖον* fol. 86b—121b. Erst fol. 121b folgt mit der Überschrift *Σύνοψις τοῦ περὶ τροφῶν Γαλινοῦ* (so) ein Auszug aus Galens Werk und zwar fol. 121b—123a aus dem ersten, fol. 123a—126b aus dem zweiten und fol. 126b—130b aus dem dritten Buch.

Von den 18 Handschriften also, welche der Katalog von Diels anführt, habe ich 14 teils vollständig, teils probeweise verglichen; nur die Handschriften in Cheltenham, Modena, Oxford und Turin sind mir unbekannt geblieben. Von ihnen enthält die Oxforder nur Auszüge, die Turiner wie die Münchener wahrscheinlich nur die Schrift Simeon Seths; die in Modena gehört dem 16. Jahrhundert an und ist jedenfalls für die Textgestaltung ohne Wert. Es bleibt also nur noch die schwer zugängliche Handschrift in Cheltenham, cod. Phillipps. 4614, zu prüfen übrig. Sie wird schwerlich

Au … ammen be-
sprochen … Bearbeitung
des vorst … ser National-
bibliothe … im August
vorigen … Er gehört
dem 14. … nzelnen aus
ihrer Ve … oberen und
unteren … nd, so dass
einzelne … ehr gelesen
werden … bschon auch
sie nicht … ganzen einen
recht gu … sehr vielen
Stellen … e in keiner
direkten … eht, sondern
bringt a … von Stellen
allein d … all: p. 5, 24
τοὺς τοι … 19 *ἐστὶ καὶ*,
8, 20 *ἀπ* … *ιλλον ἰχθύων*.
10, 11 *ἐ* … 6, 19 *τε γὰρ*,
17, 22 *ἐ* … 2, 1 *πρῶτον*,
24, 4 *ζο* … 30, 7 *οἱ μὲν*,
31, 22 … s), 33, 2 *δια-
φυλάττο* …

Vi … die indirekte
Überlief … stätigt.

Fe … d der letzten
Osterfe … heca Ambro-
siana in … einen, dem
cod. Am … heraus, dass

in der Schätzung der Textquellen zu einer Änderung Anlass geben.

Für die Kritik kommen demnach nur in Frage: der Wolfenbütteler Palimpsest, soweit er erhalten ist, und drei Pariser Handschriften, 1883, Suppl. gr. 634 und 764; alle übrigen sind von untergeordneter Bedeutung.